

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

David Hořák

K některým problémům psychologie davu

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracoval samostatně za použití literatury a pramenů v práci uvedených.

V Olomouci 28. 3. 2012

.....

David Hořák

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Petru Zimovi, Ph.D., za odborné vedení, pomoc a vstřícný přístup.

Dále bych rád poděkoval své rodině a přátelům za trpělivost a podporu během celého mého studia.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST VŠEOBECNÁ	8
1 OD JEDINCE K DAVU	8
1.1 JEDINEC	8
1.2 SKUPINY	10
1.2.1 Sociální status, role a pozice	11
1.3 DAV	12
1.3.1 Historie davu	13
1.3.2 Psychologie davu	13
1.3.3 Rozdělení davu	16
1.3.4 Základní faktory ovlivňující dav	17
1.3.5 Vlastnosti davu	19
1.3.6 Vůdcové davu	20
TEORETICKÁ ČÁST SPECIFICKÁ	23
2 PROBLEMATIKA DIVÁCKÉHO NÁSILÍ	23
2.1 HISTORIE DIVÁCKÉHO NÁSILÍ	23
2.2 HISTORIE FOTBALOVÉHO NÁSILÍ	24
3 DIVÁCI, FANOUŠCI A CHULIGÁNI	26
3.1 FOTBALOVÝ DIVÁK	26
3.2 FOTBALOVÝ FANOUŠEK	26
3.3 FOTBALOVÝ CHULIGÁN	27
4 OD KONFLIKTU K AGRESIVNÍMU CHOVÁNÍ	29
5 OPATŘENÍ PROTI DIVÁCKÉMU NÁSILÍ	31
6 TRESTNĚ PRÁVNÍ ASPEKTY SOUVISEJÍCÍ S DIVÁCKÝM NÁSILÍM	33
6.1 PŘESTUPKY	33
6.2 TRESTNÉ ČINY	34
PRAKTICKÁ ČÁST	39
7 CÍL VÝZKUMU	39
7.1 METODA VÝZKUMU	39
7.2 PŘÍPRAVA A ORGANIZACE VÝZKUMU	39
7.3 ROZHOVORY S FANOUŠKY	40

7.3.1 Rozhovor č. 1 s fanouškem SK Sigma Olomouc	40
7.3.2 Rozhovor č. 2 s fanouškem SK Sigma Olomouc	42
7.3.3 Rozhovor č. 3 s fanouškem SK Sigma Olomouc	44
7.3.4 Rozhovor č. 4 se dvěma fanoušky AC Sparta Praha	45
7.3.5 Rozhovor č. 5 s fanouškem SK Hradec Králové	46
7.3.6 Rozhovor č. 6 se dvěma fanoušky 1. FC Slovácko	48
8 ZHODNOCENÍ ROZHOVORŮ	50
ZÁVĚR	52
POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY.....	53
ANOTACE	

ÚVOD

Když jsem zvažoval, jaké téma si zvolit pro svoji bakalářskou práci, nemusel jsem se dlouho rozmýšlet. Psychologie davu a další pohledy, které úzce souvisí s tímto tématem, mi připadají velice zajímavé. Skutečnost, že je tato problematika opravdu zajímavá, dokazuje fakt, jaké osobnosti se tímto fenoménem zabývali. Le Bon, Freud či Canetti jsou jména, která jsou zajisté v širším povědomí lidí jak ve vědeckých kruzích tak i širší veřejnosti.

První důvod volby tématu byl již zmíněn, je to osobní zájem na dané problematice. Historie davu, jeho struktura, skladba a nezvladatelnost, to jsou natolik zajímavé aspekty, které si vyžadují pozornost. V první části své práce jsem se zabýval davem v jeho nejširším pojetí, jeho vznikem a strukturou. Rád bych nastínil složení davu, otázku jednotlivců či skupin. Pokud se jednotlivec stane součástí obrovského soukolí, často přestává být sám sebou, v daný moment se stírají vlastnosti každého jedince a tento již nejedná tak, jak by jednal, kdyby byl zcela osamocen, ale je ovládán davem. Nastává chvíle, kdy člověk opouští stránku rozumovou a začíná se naprosto řídit city a pudem. Ať lékař, vědec, pomocný dělník bez vzdělání nebo ignorant, v davu jsou si rovni a jednají stejně.

Po seznámení se s davem v širším pojetí jsem se zaměřil na konkrétní dav, již úzce specifikovaný, a to dav fotbalových fanoušků. To je druhý důvod volby tématu mé bakalářské práce. Tato problematika totiž velice úzce souvisí s mojí profesí. Již patnáctým rokem pracuji jako policista a dvanáctým rokem jsem členem pořádkové jednotky. Jednotka je nasazována při akcích jako například - pochod neonacistů, anarchistů nebo jiných aktivistů, kdy hrozí narušení veřejného pořádku, rovněž při různých summitech, demonstracích apod. Největší vytížení a využití pořádkové jednotky je ovšem při fotbalových utkáních.

V současné době se problematika fotbalového násilí na našich stadionech zvyšuje a současně s tím se zvyšuje zájem médií a odborníků, kteří se násilností souvisejících se sportem, především fotbalem, zabývají. V této své bakalářské práci jsem se ohlédl do historie diváckého násilí a připomněl některé případy, které skončily tragicky. Pokusil jsem se uvést určitá ochranná opatření, která by měla toto násilí, když ne vymínit, tedy alespoň eliminovat. K těmto opatřením přináležejí i trestně právní aspekty, které se na našich stadionech vyskytují velice četně.

V praktické části jsem uvedl polostandardizované rozhovory s fanoušky některých našich prvoligových fotbalových klubů. V této práci jsem chtěl ukázat rozličnost a různorodost fotbalových diváků, přes ty, které zajímá pouze sport a radost ze hry až po ty,

kteří jsou členy skupin ultras či rowdies a fotbalové stadiony navštěvují pouze za účelem vybití své agrese.

TEORETICKÁ ČÁST VŠEOBECNÁ

1 OD JEDINCE K DAVU

Je zcela zřejmé, že dav jako takový musí nějakým způsobem vzniknout. Rád bych tedy začal postupně, neboť je jisté, že bez přítomnosti člověka, tedy individuálního jedince nemůže dav nebo seskupení lidí, jako například malé či větší skupiny, vzniknout. Teprve seskupení jedinců na jednom místě, ať již náhodné nebo cílené, nám vytvoří dav.

1.1 JEDINEC

Každý jedinec, ať muž či žena, disponuje určitým charakterem a tělesným typem. V dnešní době byl výraz charakter nahrazen, pro vědu přijatelnějším výrazem, a to typologie. Již z dob dávno minulých je v této oblasti zakotveno tzv. škatulkování. Položme si v této souvislosti otázku, kdo z nás nehodnotí člověka dle prvního dojmu. Jsou určité fyziologické vlastnosti, které jsou zakotveny v lidské mysli, podle kterých „automaticky“ hodnotíme člověka dle vzhledu. Například je-li člověk korpulentní a baculatý, je to dobrák, naopak, je-li člověk hubený s hranatým až kostnatým obličejem, hned v něm vidíme neduživého a zlého mrzouta. Jako laici můžeme pouze spekulovat, do jaké míry je lidská tvář či celkový vzhled zrcadlem duše. Pokud jde o tělesnou stavbu, jednou z nejznámějších a dodnes nejvíce uznávaných typologií je typologie Ernsta Kretschmera (1886 – 1964). Tento německý psychiatr a neurolog rozlišil tři základní typy osob:

- 1. typ pyknický** - tito lidé bývají tlustí a zavalití,
- 2. typ atletický** - jedná se o jedince svalnaté a statné,
- 3. typ astenický** – tito jedinci bývají tělesně slabí, hubení až vyzáblí.

(Kretschmer in Kosek, 2004)

Toto je jedno z nejznámějších typologických rozdělení dle tělesné konstrukce. V roce 1922 vytvořil žák Sigmunda Freuda lékař Carl Gustav Jung typologii, která nerozděluje jedince podle tělesných proporcí, ale naopak je zaměřena na to, jakým způsobem jedinec reaguje na životní situace a na dění kolem sebe. Jedná se zde o rozdělení na:

- 1. extroverty** - jsou lidé, takzvaně obrácení „navenek“. Tito jedinci mají rádi společnost, snadno a bez problémů navazují kontakty a známosti, mají rádi vzrušení,

2. introverty – jedinci obrácení „dovnitř“. Jsou to lidé přemýšliví, zádumčiví a mlčenliví. Od svého okolí a ostatních lidí si zachovávají odstup, nevyhledávají společnost. (C. G. Jung in Kosek, 2004)

Velice zajímavou studii osobnosti uvedl ve své knize Autoritativní osobnost německý filosof Theodor Adorno. Dle Adorna (Kosek, 2004) lidské zlo ztělesňuje jednoznačně fašismus. Psychologii fašismu začal studovat v Německu ve 30. letech 20. století. Dle této studie vznikla jeho slavná stupnice *F*. Tato stupnice byla vytvořena na základě různých fašistických a protifašistických výroků, kdy na základě těchto tvrzení bylo provedeno vyhodnocení. Adorno dle umístění na této stupnici určil následující typy osobností (Adorno in Kosek, 2004):

1. Typ povrchně nepřátelský - *Jde o „nejvšednějšího měšťáka“, nekriticky akceptujícího předsudky servírované zvenčí. Vede-li se mu dobře, je celkem neškodný, zhorší-li se však jeho životní podmínky, podléhá nenávisti. Ačkoli není schopen vzdát se předsudku, nechá si alespoň vysvětlit, v čem spočívá. Právě tento typ, přestože stojí na stupnici F nejnižše, vytvořil rozhodující masu, jež fašismu podlehla.*

2. Typ konformisty - *I zde se jedná o naprosto průměrné lidi, kteří se řídí názory jiných především proto, že jim chybí názor vlastní. Smýšlejí konzervativně, vysoce hodnotí současný režim, ať je jakýkoli, vyznačují se rasovou nesnášenlivostí.*

3. Autoritativní osobnost – *Slepá úcta k autoritě se u tohoto typu spojuje s nezřízenou touhou po moci. Autoritativní osobnost se ráda podřizuje, dovede však také vyžadovat poslušnost od podřízených. S rozkoší trestá, současně, ale pociťuje slast, je-li trestána někým mocným. Soucit považuje za slabost. Obětní beránky si s oblibou vyhledává v těch nejslabších a nejzranitelnějších (národnostní menšiny, homosexuálové, duševně nemocní). Vybíjí si na nich svůj hněv, spatřuje v nich rysy podvědomě nenáviděného otce. (Adorno in Kosek, 2004, s.94, 95)*

Dá se říci, že tímto velmi stručným rozdělením můžeme charakterizovat lidské jedince. Jedinec se dá samozřejmě členit a dělit podle mnoha dalších kritérií, ovšem není cílem této práce popsat do detailu lidského jedince. V této části šlo především o to, představit člověka jako jedinečný biologický organismus, který má určité vlastnosti a rysy, a to jak povahové tak tělesné.

1.2 SKUPINY

V předchozí části jsem se zabýval problematikou jedince, člověkem, který nepatří do žádného uskupení, je sám sebou. Pokud se to tak dá říci, potkáme-li na ulici známého a dáme se s ním do řeči, můžeme již tvořit malou skupinu. Většina publikací uvádí, že nejmenší skupina je tvořena alespoň třemi jedinci, ale jsou i názory, že stačí osoby pouze dvě. Jde o tzv. *dyádu*. Pokud jde o definici sociální skupiny, těchto existuje celá řada. Rád bych uvedl definici manželů Sherifových, kteří definují skupinu následovně: *“Skupina je sociální jednotka, která sestává z určitého počtu individuí, jež zaujímají vztahy jednoho ke druhému ve více či méně definovaném statusu a roli, a která udržuje soubor hodnot nebo norem regulujících chování jednotlivých členů, a to alespoň v záležitostech týkajících se skupiny“*. (Sherif in Kosek, 2004, s.111, 112).

Pokud se jedná o malou skupinu, většinou se uvádí počet 20 – 40 osob. Dle Koska (2004) musí každá malá skupina splňovat následující znaky:

- integrované sdružení dvou či více osob se společnými cíli,
- jsou spojeni trvalejšími svazky,
- znají se navzájem,
- komunikují tváří v tvář,
- vytvářejí společné normy, jež jsou pro chování členů závazné,
- jejich sociální role jsou vzájemně závislé.

Oproti tomu internetová encyklopedie wikipedia uvádí, že *„sociální skupina je sociologický pojem označující sociální útvar“*, o němž platí že:

- je tvořen dvěma nebo více osobami, hrajícími vzájemně se doplňující a podmiňující role,
- skládá se z částí, které mají strukturální či funkční význam, což je odděluje od samostatných jedinců,
- členy skupiny spojuje vzájemná komunikace, normy, vzájemná očekávání a společně vykonávaná činnost. (<http://cs.wikipedia.org/>, 2011)

Důležitým členěním pro moji práci se mi jeví klasifikace podle míry autonomie, kdy, rozhodujícím vlivem příslušnosti ke skupině referenční nebo nerefereční je vztah, který jedinec ke skupině zaujímá (Nakonečný, 2009)

- referenční – skupina, se kterou se daný jedinec ztotožňuje, ke které patří,
- nerefereční – skupina, se kterou se daný jedinec neztotožňuje, nepatří k ní.

Domnívám se, že uvedené klasifikace skupin jsou k danému tématu práce pro orientaci dostačující.

1.2.1 Sociální status, role a pozice

Jak jsem již uvedl, každá sociální skupina už má svůj organizační řád a strukturu, kterou se řídí a ze které vychází. Každý ze členů skupiny je osobnost, individualita, která plní ve skupině svou pozici, status a roli.

Sociální status jak uvádí internetová encyklopedie wikipedia, je postavení člověka ve společnosti. Sociální status vymezuje práva a povinnosti jedince ve vztahu k ostatním jedincům a zároveň taky formuje očekávání, která může okolí mít od držitele statusu v určitých situacích. (<http://cz.wikipedia.org/>, 2011) Kosek (2004) naproti tomu říká, že „*sociální status je pozice v určité struktuře*“. (Kosek, 2004, s.112) Sociální status můžeme také rozdělit na vrozený a získaný, kdy k vrozenému statusu patří například náš věk, rasa a pohlaví. Tyto skutečnosti jsou dané a neměnné, získané bez úsilí. Oproti tomu status získaný je takový, čeho jsme dosáhli během našeho života počínaje vzděláním, jaké vykonáváme povolání, jaká je naše ekonomická situace a další. Všechny tyto skutečnosti nás potom staví do struktury společnosti.

Dalším důležitým aspektem ve skupině je **sociální role**, která vymezuje vztah mezi sociálními statusy a rolemi. Každý jedinec hraje ve svém životě spoustu rolí. Dle internetového serveru (<http://cz.wikipedia.org/>, 2011) můžeme rozdělit sociální role do čtyř základních, a to na:

1. nadřízené (učitel, rodič, lékař),
2. podřízené (žák, pacient),
3. souřadné (kolega v práci, spolužák),
4. role sexuálního partnerství. Kosek (2004) uvádí, že „*společenská role je očekávaný způsob chování člověka nacházejícího se v určité společenské pozici a představuje dynamický aspekt statusu*“. (Kosek, 2004, s.112, 113).

Sociální pozice určuje naše místo v sociálních vztazích.

Ve stručnosti jsem v předchozích dvou kapitolách představil jedince a skupinu, neboť není-li jedince, není skupiny ani davu. Jedinec i skupina jsou prvopočátek davu, dav nikdy nevznikne tím, že se na jednom místě najednou objeví masa lidí. Tuto masu musí někdo vytvořit. Dav musí vzniknout z drobných částí, které, pokud se postupně spojí, vytvoří to, čemu jsem se věnoval v následující kapitole a celé práci - davu.

1.3 DAV

Dav. Jedno z nejkratších slov. Je to fenomén, budící v člověku respekt, obdiv i strach. Dav má celou řadu definic, pro mě nejvýstižnější je Hladíkova (2004) definice. Ten říká, že dav je: „*přechodné shromáždění většího počtu lidí na určitém místě. Lidé jsou v bezprostředním kontaktu a reagují na stejné podněty shodným způsobem nebo obdobným způsobem. V davu se uplatňují primitivní, ale silné pudy a emoce. Emocionální způsob jednání není koordinován rozumem*“. (Hladík, 2004, s.25)

Pohlí-li nás dav ve své plné síle, zbaví nás naší osobnosti a jedinečnosti, stáváme se pouhým „kamínkem“ v obrovském soukolí a nebudeme-li v tomto soukolí šikovně manévrovat a nepoddáme-li se jeho přání a síle, rozdrtí nás v prach.

V našem každodenním životě se snad žádný den nevyhneme tomu, abychom se nějakým způsobem nestali součástí davu, popřípadě větší či menší skupiny lidí. Člověk si tuto skutečnost již ani neuvědomuje, ani ji většinou nijak nebere na vědomí. Naše setkání se skupinou lidí začíná již cestou do zaměstnání - nervózně přešlapujeme na přeplněné zastávce městské hromadné dopravy, po otevření vstupních dveří vozu nás dav, kolikrát bez naší vůle vtáhne do vozu, stojíce na jedné noze čteme článek v novinách, kde autor v rubrice ze zahraničí barvitě popisuje obrovskou demonstraci ve vzdálené zemi, kde při střetu s policií přišly o život desítky lidí. Otáčíme další stránku novin a čteme o velkolepé technopárty, kde vznikla panika díky falešné zprávě o požáru a při útěku lidí z ohroženého prostoru je v úzké uličce ušlapáno mnoho lidí. V kolonce z domova nás zaujme článek o několikahodinové zácpě na dálnici. Když nás dav lidí vytlačí opět z vozu hromadné dopravy na ulici, dostáváme se konečně k oblíbené rubrice sport, kde kromě výsledků sportovních zápolení, čteme o výtržnostech na fotbalovém utkání, kde mnohočlenná skupina domácích fanoušků napadla stejně početnou skupinu fanoušků hostů, a strhla se rvačka, kterou ukončil až zásah policejních těžkooděnců. Přicházíme do zaměstnání a pracovního kolektivu, následuje oběd v závodní jídelně či restauraci. A stále jsme členy větší či menší skupiny. Při cestě ze zaměstnání a absolvování stejné procedury v městské hromadné dopravě konečně přicházíme domů. Konečně sami, klid, ticho, pohoda. Ale zřejmě nám tento celodenní maratón nestačí, přece jenom, člověk je tvor společenský, jak zní název knihy Jana Koska, jedné z publikací, ze které čerpám a cituji v této práci. Po krátkém oddechu opět oblékáme kabát a vyrážíme do „víru velkoměsta“, na fotbalový či hokejový stadion, na koncert rockové skupiny, do kina, divadla nebo klubu. Dav nás po krátkém odpočinku opět vtahuje do svého nitra a my se

stáváme jeho součástí, tím malým pomyslným kamínkem v obrovském soukolí současné společnosti.

1.3.1 Historie davu

Člověk již velice záhy od svého vzniku zjistil, že pokud je sám, nemá šanci na přežití. Tuto skutečnost si začal uvědomovat pravěký člověk a dochází k formování do *tlup*, společenství, kdy bez výrazného vůdce žilo společně výše neurčené množství lidí, kteří společně lovíli a žili. Tlupy neměly žádný institucionální charakter, dá se říci, že se jednalo o volné soužití většího počtu osob. Na základě toho vznikl postupem času *kmen*. Dle internetového serveru je kmen *“organizační typ lidské společnosti a větší skupiny lidí, kteří cítí sounáležitost a vytváří rozsáhlejší a stabilnější kulturní a politickou instituci než je tlupa“*. Příslušníci jednoho kmene obvykle sdílejí stejný jazyk a rituály, mají jednotný systém autorit jako je náčelník, kmenový starší apod. Žádný z těchto atributů není nezbytný. V současné době se výraz kmen nahradil termínem etnikum. (<http://cz.wikipedia.org/>, 2011)

Dav se významově z vědeckého pohledu, dle Koska (2004), začal formovat zhruba ve druhé polovině 19. století. Příčinou bylo opouštění vesnic a velká migrace lidí ze zemědělských usedlostí a jejich odchod za prací do měst. Příčinou byl prudký nárůst a rozvoj průmyslové výroby ve městech. Vznikly továrny, dílny a manufaktury, které nabídly lidem práci a obživu. Ve velkoměstech se posléze nedostávalo místa, na malé ploše se ocitlo velké množství lidí. Člověk z venkova se ocitl najednou v nové situaci. Velký počet lidí přinesl i odraz do jeho psychiky a myšlení. Nárůst počtu obyvatel byl tak intenzivní, že každý člověk nesehnal práci. Lidé se museli vypořádat s problémy, které sami neuměli řešit. Nejzávažnějším z těchto problémů, souvisejícím se ztrátou zaměstnání byla bída. Lidé žili v nevyhovujících podmínkách, propadali beznaději. Začal narůstat problém alkoholismu, prostituce a kriminality a s těmito souvisí další a další. Nespokojení lidé se začali jednotit, vzniká první dělnický proletariát, první stávky. Občané vycházeli do ulic a dav tak začal demonstrovat svoji nespokojenost, ale také svoji sílu.

1.3.2 Psychologie davu

Jedním z nejvýznamnějších autorů, který se davem a jeho činy zabýval, byl francouzský lékař a vědec Gustave Le Bon (7. května 1841 - 13. prosince 1931). Jeho nejvýznamnější dílo, kniha Psychologie davu vyšla poprvé v roce 1895 v jeho rodné francouzštině, do češtiny bylo toto dílo přeloženo již o dva roky později, a to v roce 1897. Dovolím si konstatovat, že jeho

dílo je nadčasové. Byť se jedná o publikaci starší sta let, je zřejmé, že to, co platilo o davu před sto lety, platí i v dnešní době. Lze nalézt několik pasáží, u kterých musíme vycházet z toho, že kniha byla psána v době dávno minulé a většina koncepcí byla vypracována na základě chování se davu za francouzské revoluce. Pomineme-li ovšem tuto skutečnost, musíme uznat, že dílo je to obdivuhodné. Le Bon hodnotil dav ze dvou pohledů. V běžném slova smyslu jako „*shromáždění jakýchkoliv jedinců bez ohledu na jejich národnost, povolání nebo pohlaví a bez ohledu na náhodu, která je svedla dohromady*“. (Gustave Le Bon, 1994, s. 13) Le Bon se ovšem na dav dívá i z hlediska psychologického a míní, že právě z tohoto pohledu má slovo dav naprosto jiný význam. Dle Le Bona (1994) je dav za určitých okolností shromážděním lidí mající nové vlastnosti a tyhle vlastnosti se podstatně liší od vlastností všech jedinců, kteří je skládají. Říká, že v davu z hlediska psychologického: „... *vědomá osobnost mizí a city a myšlenky všech jednotek jsou zaměřeny týmž směrem. Tvoří se kolektivní duše beze vší pochybnosti přechodná, která však má velmi určité vlastnosti. Z pouhého seskupení se stalo to, čemu z nedostatku dokonalejšího pojmenování říkám dav organizovaný nebo chcete-li, dav psychologický. Ten pak tvoří jedinou bytost a je podroben zákonu duševní jednoty davů*“. (Gustave Le Bon, 1994, s.13) Již z těchto slov Le Bona je zřejmé, že každý dav má svoji „duši“. Tato duše se skládá ze střípků. Dá se říci, že člověk, který na určitý čas splyne s davem a stane se jeho součástí, ztratí na tento daný čas svoji duši, kdy tato duše konkrétního člověka se stane kolektivní duší davu.

Další pohled uvádí Kosek (2004), kdy dav můžeme přirovnat k mnohobuněčnému organismu. Každý jedinec zde může představovat jednotlivou buňku. Když se tyto jednotlivé buňky spojí v jedinou, stane se z nich obrovský a samostatně fungující organismus, který při pohlčení jednotlivých buněk dal těmto zaniknout a jediná obrovská buňka se stává naprosto jinou bytostí, jiným organismem, který bude disponovat zcela jinými vlastnostmi, než měly buňky samostatné. Po rozpadnutí davu se rozpadne i tento obrovský organismus a jednotlivé buňky se opět stanou opět samostatně fungujícími bytostmi.

O dav se z psychologického hlediska zajímal také rakouský věhlasný a světoznámý lékař, psycholog a zakladatel psychoanalýzy Sigmund Freud (6. května 1856 – 23. září 1939). Tento proslulý lékař, neurolog a psycholog, který po životě stráveném především ve Vídni musel emigrovat do Velké Británie, kde také zemřel, se ve své knize O člověku a kultuře ptá: „*nuže, co je to masa? Co jí propůjčuje schopnost ovlivňovat duševní život jednotlivce tak rozhodujícím způsobem a v čem spočívá ona duševní změna, kterou jednatel pod jejím vlivem prodělává*“? (Sigmund Freud, 1990, s.212). Freud ve zmiňované knize vychází z velké

části z poznatků Le Bona, kterého jako významného badatele v oblasti psychologie davu velice uznává. Oproti tomu Elias Canetti (25. června 1905 – 14. srpna 1994), teoretik společenských věd a humanista, nositel Nobelovy ceny za literaturu z roku 1981 se staví k Le Bonovi i Freudovi kriticky a ne se vším z jejich názorů souhlasí, ale rovněž podotýká, že především Le Bonovy myšlenky jsou všeobecně blízké myšlenkám dané doby, ve které žil. Canetti ve svém díle *Masa a moc* především neužíval slovo dav, ale jak je již z názvu patrné, užíval výraz „masa“. Dovolím si tvrdit, že co autor, to jiný názor. Je zcela zřejmé, že pokud by se všichni ti, kteří se davem zabývali a zabývají, ve všech otázkách a problémech týkající se davu shodli, nebylo by již dále co zkoumat a dav by nebyl tak zajímavým jevem, jakým je. Canetti ve své autobiografii *Pochodeň v uchu o davu*, ale jde-li o Canettiho, řekněme *mase*, píše: ... *“není nic tak tajuplnějšího než masa. Kdybych ji byl zcela pochopil, nebyl bych se víc než třicet let zabýval tím, abych rozluštil její hádanku, zobrazil ji a vylíčil co nejdokonaleji, jako jiné lidské fenomény“*. (Elias Cannetti, 2007, s.5)

Vraťme se zpět k Freudově otázce. Co tedy vlastně jedince ovlivňuje, stanou-li se součástí davu? Proč ta náhlá změna jejich myšlení a osobnosti? Le Bon míní, že změna osobnosti a jedince v davu spočívá v již zmiňované kolektivní duši. Tvrdí, že nezáleží na tom, jací jedinci jsou, jsou-li sami sebou, nezáleží na jejich intelektu a vzdělání ani na jejich profesi nebo povaze, pokud se lidé sejdou a vytvoří dav, ztrácí svoji individuální duši a jejich duše se stává duší kolektivní. V téhle chvíli je zřejmé, že jedinci budou jednat a konat naprosto jinak, než by každý jednal a konal sám za sebe. (Le Bon, 1994) V davu člověk pozbývá svoji identitu a originalitu. Schován a ukryt v davu, zbaven odpovědnosti, odpadají jeho morální zásady, člověk se promění z jedince inteligentního na jedince primitivního, který v davu může povolit uzdu svým pudům a je schopný téměř čehokoliv, protože člověka v davu už neřídí rozum, ale především city. Pro Le Bona byl dav více méně synonymem pro *násilí a zločinnost*. Dle Koska (2004) je mnoho davových teorií. Jak klasici, tak i moderní autoři chápou pojem dav z různé perspektivy a leckdy dosti specificky a široce. Například Le Bon viděl dav jako dav „voličů“, kdy davové jednání má především tendence k násilí a zločinnosti.

Naprosto jiné je pojetí davu španělského filosofa, sociologa a esejisty José Ortegy y Gasset (9. května 1883 – 18. října 1955), rodáka z Madridu a představitele novocentrismu. Pro něj je problém davového člověka spojen s jeho průměrností. Kosek (2004) míní, že Gassetovo vnímání davového člověka můžeme chápat například tak, že davový člověk může být každý, kdo se vyznačuje určitým stylem jednání, zvolil si například svůj životní styl a žije pod vlivem reklamy. Gasset ve své knize *Vzpouora davů* dále uvádí, že člověk v davu se cítí

být člověkem dokonalým. Možná se cítí být dokonalým ale tím, že se cítí dokonalý, znamená, že je také ješitný a tato ješitnost má za příčinu to, že kolem sebe potřebuje další lidi. U těchto lidí kolem sebe hledá potvrzení své představy o své dokonalosti a představy, kterou o sobě má jako o člověku. (José Ortega y Gasset, 1993)

1.3.3 Rozdělení davu

Dav lze rozdělit a členit na mnoho způsobů. Tak, jako existuje celá řada typů lidí a skupin, tak i dav má svá specifika a druhy. Le Bon rozčlenil davy následujícím způsobem:

Davy různorodé

1. Anonymní (sem můžeme zařadit davy pouliční),

2. Neanonymní (takto můžeme označit například parlamenty, poroty apod.).

Davy různorodé jsou takové, které se skládají z určitého počtu jedinců, který není přesně vymezený, kde se mohou sejít jedinci různých povolání, zájmů, ale třeba také národností. Dle Le Bona (1994) u davů různorodých hraje velikou roli ta skutečnost, zda se dav skládá například jen z Francouzů, nebo je-li dav složen z více národností. Oba davy se budou chovat jinak. Le Bon tento fakt odůvodňuje tím, že každý národ a rasa má svoje specifika jako například temperament, tradice národa atd.

Davy stejnorodé

1. Sekty (politické, náboženské atd.) – jednotlivci se od sebe mohou odlišovat vzděláním, prostředím a dalšími aspekty, ale musí mít společné přesvědčení. Pokud například věří v boha dělník i lékař, spojuje oba víra a můžeme je tedy zařadit do sekty náboženské.

2. Kasty (kasty můžeme rozlišit např. na vojenské a dělnické) – kasta na rozdíl od sekty v sobě zahrnuje jedince, kteří na rozdíl od sekty mají daleko více společného, které spojuje zaměstnání a jejich smýšlení je vcelku totožné.

3. Třídy (měšťanské, selské apod.) – mohou zde být lidé, kteří mají různý původ, ale mají třeba určitý životní styl a úroveň, který je pro ně společný, určité zvyky apod.

(Le Bon, 1994)

Davem různorodým a stejnorodým nám ovšem členění davů nekončí, ale dá se říci, že jsou nejobsáhlejší a zahrnují v sobě to podstatné. Le Bon (1994) dále členil davy na porotní soudy, davy voličské, parlamentní shromáždění a davy zločinné. Jak jsem již uvedl, pro Le Bona představoval dav především synonymum pro násilí, proto jsem se rozhodl uvést informaci o davu zločinném.

Dav zločinný (lynčující, agresivní)

Dá se říci, že mnoho lidí si pod pojmem dav představí uskupení celku, který působí na své okolí agresivně. Jak uvádí český psycholog Milan Nakonečný (2009), jsou samozřejmě davy, kde se agrese a destruktivní jednání nenachází, ovšem situace v davu je vždy nestálá a k agresi může dav přejít velice záhy. Nakonečný uvádí myšlenku R. W. Browna (1954), který říká, že „... *dav, jako seskupení osob může narůstat nebo se zmenšovat podle okolností, může zůstat pouhým seskupením, které se vyznačuje relativní inaktivitou, např. sledování výkladu řečníka, nebo může přejít k výraznější akci, např. agresivnímu lynčujícímu útoku*“. (R. W. Brown in Nakonečný, 1967, s.316).

1.3.4 Základní faktory ovlivňující dav

Sugesce

Le Bon i Freud tvrdí, že z podstatné části má na chování jednotlivce v davu vliv „sugesce“. Co je to vlastně sugesce? Dle internetového serveru wikipedia pochází slovo sugesce z latinského *suggero*, což znamená podsouvat, našeptávat. Při sugesci jde o působení na ostatní jedince. Jde především o jejich podmanění a ovlivnění jejich myšlenek a představ, kdy tomuto podmanění a ovlivnění, jedinec neúmyslně podléhá. Jedinec vlivem sugesce může podlehnout představě nebo určité myšlence, názoru jak ostatních, tak sebe samého. Sugescie může probíhat mnoha způsoby. Může probíhat jak verbálně, tedy mluveným slovem, tak neverbálně, kdy používáme gesta, posunky, řeč těla apod. Sugescie může být záměrná i nezáměrná. Záměrná sugesce je ta, kdy se snažíme druhým vnutit svoje postoje nebo názory. Nezáměrná sugesce probíhá, aniž si to člověk uvědomuje, mimovolně a bezprostředně. (<http://cs.wikipedia.org/>, 2011)

Jak taková sugesce na jedince působí si lze ukázat na následujícím příkladu. Při charakteristice zločinného davu Le Bon (1994) uvádí naprosto výstižný příklad, kdy zločinný různorodý dav podlehl sugesci. Během francouzské revoluce po dobytí Bastily se stala událost, kterou Le Bon popsal v knize Psychologie davu. Podrážděný dav skládající se především z různých řemeslníků, kramářů, sluhů apod. po vniknutí do pevnosti obklopuje velitele Bastily a lynčuje ho ze všech stran. Padají ihned návrhy a výkřiky, aby byl okamžitě oběšen nebo s'at. Při lynčování, kdy se velitel pouze v pudu sebezáchovy kryje před ranami rozběsněného davu, nechtěně zasáhne nohou jednoho z přítomných v davu. To všechny zúčastněné rozběsní ještě více a okamžitě je přijat návrh, aby postižený, který úder obdržel,

velitele Bastily sám zabil, a to useknutím hlavy. Tento návrh byl přijatý s nadšením a potleskem a okamžitě dával postiženému do ruky šavli. Postiženým byl obyčejný člověk, prostý, toho času nezaměstnaný kuchař, který když viděl nadšený a rozdrážděný dav byl okamžitě přesvědčen, že koná vlasteneckou povinnost, neboť to co vykoná je obecné mínění a tudíž je správné. Sám byl dokonce poblouzněn natolik, že byl sám přesvědčen, že si zaslouží vyznamenání. Neváhá a okamžitě šavlí sekne do krku nešťastníka. Jelikož je šavle tupá a poprava se nezdaří, odhodí šavli, vytáhne malý kapesní nůž a popravu dokončí a odřízne veliteli Bastily hlavu.

Na tomto příkladu vidíme následky sugesce a zločinného davu. Nikdo z přítomných nezapochyboval, že páchá zločin. Všichni byli přesvědčeni, že je-li to mínění všech, tedy celého davu, je jejich počínání správné a zasluhuje spíše odměny, ne trestu. Sugesci zde vykonala svoji úlohu a dav i jedinec v něm, který jí v tomto případě podlehl, stal se téměř oslavovaným hrdinou, místo toho aby byl nazván vrahem. Položím si otázku, byl by zmiňovaný jedinec, onen nezaměstnaný kuchař takového činu schopen, kdyby nebyl součástí davu? Měl by jako samostatně myslící bytost pocit, že vykonává vlasteneckou povinnost a ne vraždu? Míním, že pokud by šlo o běžného zdravého a normálního člověka, a ne například o duševně nemocného jedince, určitě by takového skutku nebyl schopen.

Vybití

Dalším důležitým procesem, který se v davu odehrává, je dle mínění Canettiho (2007) „vybití“. Canetti v díle *Masa a moc* tvrdí, že právě vybití je nejdůležitější proces, který se v davu (mase) odehrává. Lidé rozdílných mravů, povolání, zájmů, popřípadě společenského postavení se, dle Canettiho, teprve při vybití cítí všichni stejní, teprve tehdy se dav utváří a stává se davem. Při vybití mizí společenské a jiné rozdíly, a to lidi v davu spojuje.

Nápodoba

Milan Nakonečný (1967) k této problematice uvádí, že základními faktory v davu jsou nápodoba a stejně tak jako míní Le Bon, sugesci. O sugesci jsem se již zmiňoval v souvislosti s Le Bonem, řekněme si, co je to nápodoba. Dle Nakonečného je nápodoba především činnost. Co se davového jednání týče, jedinci s malým sebevědomím a prestiží většinou napodobují jedince s větším sebevědomím a sociální prestiží. Názor Nakonečného dokazuje, že se v podstatě můžeme shodnout na základních faktorech, které nejvíce ovlivňují davy, neboť i nápodoba jedinců má za následek shodné chování všech jedinců v davu.

Dále jsem se rozhodl věnovat dalšímu důležitému aspektu a tím jsou vlastnosti, kterými se dav projevuje.

1.3.5 Vlastnosti davu

Tak, jako mají své vlastnosti jednotlivci a skupiny, mají své vlastnosti také davy. Opět budu vycházet z Le Bonovi charakteristiky davu, kde autor uvádí následující vlastnosti:

1. Dav je popudlivý - popudy u davů mohou být různorodé. Jak píše Le Bon (1994), podněty k popudlivosti mohou být vznešené i kruté, popřípadě hrdinné či zbabělé, ale bývají tak silné, že člověk ztrácí i pud sebezáchovy.

2. Dav je proměnlivý - proměnlivost je dána situací, která na dav působí. Dav může být agresivní až krutý, je-li mu k tomu dána záminka, ovšem může se stát, že náhlý podnět promění onu krutost v soucit a lítost.

3. Dav je lehkověrný a podléhá sugesci - sugesce, o které jsem se již zmínil v předchozí kapitole, ovlivňuje dav natolik, že se tento stává lehkověrným. Dav nechce myslet kriticky a racionálně, chce podlehnout iluzi, ať už je jakákoliv.

4. Dav se vyznačuje přehnaností citů - pocity, které proudí davem, ať jsou dobré či zlé, bývají přehnané. Le Bon uvádí, a vztahuje se to jak k přehnanosti tak lehkověrnosti, že každá masa při daném impulsu reaguje neadekvátně a okamžitě zachází do krajností. Každé, byť jen nepatrné podezření se dle Le Bona mění v nezvratnou jistotu, zárodek sympatie se mění téměř ve zbožnou lásku, sebemenší antipatie v hlubokou nenávist.

5. Dav je nesnášenlivý - dav nepřemýšlí. To co je někým vyřčeno pokládá za samozřejmost. Nemá absolutně žádné pochybnosti co je pravda a co lež. Stačí, označí - li někdo někoho v davu za zrádce a dav nepřipustí s nařčeným žádnou diskusi, zrádce je lynčován, častokrát i zabit. Nesnášenlivost u davu můžeme velice přesně vystihnout, připomeneme-li si éru 2. světové války, kdy vyřčené Hitlerovo přesvědčení o podřadnosti židovské rasy mělo za následek pronásledování a vyhlazování židovského obyvatelstva po celou válku.

6. Dav je autoritativní - autoritativnost davu je dána jeho mocí. Dav nepřipustí žádnou diskusi, jak již bylo uvedeno, dav má jasno, ví co je pravda a co lež, jedinec není schopen davu dokázat případný omyl. Síla autoritativnosti roste se silou vůdce, ale o tom až později.

7. Dav je konzervativní - konzervativnost davů je dána jejich nevědomím a dědičným pudům. Le Bon byl přesvědčený, že právě tyto konzervativní pudy davu jsou jako u všech primitivních jedinců dané a tudíž neodstranitelné a nezměnitelné. (Le Bon, 1994)

Pokud se zamyslíme nad vlastnostmi davu, které Le Bon (1994) uvádí ve své publikaci a pokusíme si představit chování davů v současnosti, tím spíše, pokud jsme součástí davu v poslední době byli, musíme konstatovat, jak jsem již uváděl v samotném začátku téhle práce, že (alespoň dle mého názoru), je dílo nadčasové. Provedl jsem, i když jen ve stručnosti, rozdělení davu, uvedl jaké má vlastnosti a nastínil něco z jeho historie. Dále jsem se rozhodl uvést další zajímavé součásti davu, a tou je jeho vůdce, popřípadě vůdcové.

1.3.6 Vůdcové davu

Tak, jako se stádo zvířat neobejde bez svého silného a dominantního jedince, tak i dav lidí potřebuje někoho, koho by mohl slepě následovat. Záměrně jsem použil slovo „slepě“, neboť jak stádo zvířat, tak i dav lidí následuje svého vůdce, pokud tento vůdce má na dav bezprostřední a silný vliv. Pro jednotlivce v davu, tak jako pro zvíře ve stádu je jednodušší následovat svého vůdce, než se řídit vlastním rozumem a názorem. Tak jako splašený kůň následuje při úprku prvního koně, který změní směr při panickém útěku před nebezpečím, tak i jednotlivce v davu následuje svého vůdce a je schopen i sebeobětování, pokud si to vůdce bude přát. Jak říká Le Bon: „*Dav je stádo, které se nemůže obejít bez svého pána*“. (Le Bon, 1994 s.84). Položíme-li si otázku, z jakých důvodů potřebuje dav svého vůdce, proč jde leckdy slepě za někým, kdo ho může přivést i do záhuby? Jaké okolnosti k tomu jednotlivce vedou? Domnívám se, že prvním důvodem je pozbytí vlastní identity jedince, který se stal součástí davu. Jak jsem již uvedl v této práci, člověk v davu ztrácí svoji identitu, svoji duši a tuto dává společně s vlastním já k dispozici duši davové. Pokud se podíváme do historie, žádný dav se bez vůdce neobejde. Stádo zvířat, pokud ztratí svého vůdce, se rozpadá a stává se snadnou kořistí pro predátory, tak i dav po ztrátě své vůdčí osobnosti zaniká spolu s ideou, která davu dodávala vnitřní sílu. Historie tomuto faktu dává beze sporu za pravdu. Na tomto místě si dovoluji připomenout silné vůdce, jakými byli, bez ohledu na zločinné motivy jejich vůdcovství, Hitler, Mussolini, Franco nebo Stalin. Všichni tito bezesporu velcí vůdcové si dokázali podmanit milióny lidí, kteří věřili v ideu, která jim byla jejich vůdci vštěpena. Bez ohledu na to, jak povrchní a v konečném důsledku nesmyslné myšlenky to byly, celé národy slepě následovaly své vůdce, a to i v době, kdy již bylo téměř jisté, jejich myšlenky byly

klamné a přivedly celý národ do záhuby. Podobným způsobem dle mého názoru došlo i k rozpadu nejen tzv. třetí říše za diktatury Hitlera, ale i pádu říše římské a celých velkých historických civilizací.

Vůdcovství je dle internetového serveru wikipedie vedení lidí a proces, ve kterém určuje směr vývoje a jednání skupiny jedna osoba. Tato osoba rovněž určuje, jakými metodami a prostředky bude dosaženo cíle. Oproti tomu **vůdce**, je dle stejného serveru: „... *osoba, stojící v čele nějakého kolektivu nebo uskupení*“ . (<http://cs.wikipedia.org/>, 2011) Le Bon (1994) tvrdí, že vůdce bývají zpravidla velice málo prozíraví a jejich původ spatřuje v lidech polopomatených a podrážděných, nervózních, kteří se svým jednáním pohybují, jak přímo uvádí, na hranici šílenství (Le Bon, 1994). Je téměř nemožné si nevšimnout, jak výstižně, tento popis a vlastnosti vystihují již jednou zmíněného vůdce Adolfa Hitlera. Pokud se někdy podíváme na televizi, kde jsou velice zajímavé dokumenty týkající se druhé světové války, a vidíme monstrózní Hitlerovy projevy, musíme uznat, že byl mužem slova. Jeho proslovy, které směřoval ke svým „soukmenovcům“, brzy pohltily téměř veškeré německé obyvatelstvo. Při svých projevech byl energický až fanatický, mnohdy vypadal jako šílenec na pokraji zhroucení, ale právě tím si získával jednotlivce na svoji stranu. Oproti tomu jeho prozíravost, ke zděšení jeho generálů, byla velice malá. Ovšem i přes tuhle skutečnost se nikdo neopovážil tomuhle muži odporovat a všichni svého vůdce následovali až do úplného konce. Tyto vlastnosti popsal již před sto lety Le Bon. Ten podobným způsobem vylíčil ve své knize Psychologie davu Napoleona. Na tomto drobném příkladu je vidět, že jak se po staletí nemění dav, jeho charakter a struktura, tak se nemění ani osobnosti vůdců.

Le Bon se domnívá, že každý vůdce, chce-li být vůdcem úspěšným, musí používat následující prostředky, kterými na dav působí:

- **Tvrzení** – musí být stručné, aby mu porozuměl každý, i ten nejprostší člověk. Tvrzení zbavené jakýchkoliv důkazů je přesně to, co davový člověk potřebuje. Brát věci tak jak jsou vyřčeny a nemuset přemýšlet nad „nějakými“, důkazy.
- **Opakování** – pokud se jakákoli myšlenka, či lež neustále opakuje dokola, usadí se v hlavách a myslí jedinců natolik, že je přijata za jedinou a bezvýhradnou pravdu. Jak říká Le Bon (1994), pokud budete v novinách číst, že určitá osoba je lhář a podvodník, ačkoli to může být výmysl novináře, a zmiňovaný člověk je slušný a poctivý, lidé budou po přečtení pár článků věřit, že onen člověk je skutečně lhář a podvodník a nikdo jim to nedokáže vyvrátit (podívejme se např. na náš současný bulvární tisk).

- **Nákaza** – může na jedince působit přímo na místě, nebo zprostředkovaně vlivem určitých událostí. Tyto události musí způsobit, že myšlení lidí se zaměří jedním směrem. (Le Bon, 1994). Nákaza potom vede u davu k **napodobování**, kdy jedinci v davu se začnou chovat a jednat stejně a tím nám vzniká typické jednání, které můžeme u davu pozorovat, jedince zbavené své duše, své osobnosti, svého já, připravené bez výhrad poslouchat svého vůdce.

Ve stručnosti jsem uvedl pouze základní aspekty týkající se lidského jedince, skupiny a davu. Zabývat se touto problematikou podrobně přenechám vědcům, sociologům a psychologům, osobám, od kterých jsem v této práci čerpal a nadále budu vycházet z jejich poznatků a literatury. Pro moji práci postačí vysvětlení těch nejdůležitějších a nejzákladnějších pojmů k dané problematice, které mají s dalším pokračováním této práce souvislost.

TEORETICKÁ ČÁST SPECIFICKÁ

2 PROBLEMATIKA DIVÁCKÉHO NÁSILÍ

Patnáct let jsem zaměstnaný jako policista a dvanáctým rokem jsem zařazený v pořádkové jednotce. Pořádková jednotka bývá nasazována při různých summitech, demonstracích, pochodech neonacistů nebo anarchistů, sportovních utkáních atd. Já jsem si pro svoji práci vybral problém diváckého násilí na sportovních utkáních, a to jak na stadionech, tak mimo ně. Problematika diváckého násilí, potažmo chování se diváků na sportovních utkáních je v současné době problematikou dosti ožehavou. Bývá samozřejmostí, že téměř každé, a budme opět konkrétnější, fotbalové utkání se neobejde bez potyček mezi fanoušky fotbalových klubů, respektive mezi fanoušky a policií. Právě touto problematikou bych se rád zabýval v druhé teoretické části práce.

Jak jsem již uvedl, po uvedení základních skutečností týkající se davu bych se rád věnoval jedincům, které ovlivňuje dav sportovní. V dnešní době je dav stejný fenomén, jakým býval odjakživa. Stejně tak je v dnešní době fenomén sport. Je řada lidí, kteří se na sportovní utkání chodí odreagovat, odpočinout si od všedních starostí, ovšem jsou mezi námi i jedinci, kteří se chodí na sportovní akce odreagovat způsobem, který není přípustný. Tito jedinci si kolikrát chodí doslova vybit svoji agresi. Formy tohoto vybití mohou být různé. Může být na jedincích nebo věcech, které jim přijdou do cesty. Tito jedinci, ukryti v davu, a zbaveni své osobní zodpovědnosti, popouští uzdu svým běžným zábranám, odpovědnosti a slušnosti.

2.1 HISTORIE DIVÁCKÉHO NÁSILÍ

Sportovní diváctví má z dnešního pohledu již neuvěřitelně dlouhou tradici. Když se ohlédneme do historie, tak si vzpomeňme na závody vozatajů a gladiátorské hry ve starém Římě, olympiády ve starém Řecku nebo rytířské turnaje v Evropě. Dá se říci, že již zde byl položen základ sportovního diváctví. Již v těchto časech se na sportovištích a kolbištích seskupovalo velké množství přihlížejících diváků. Zpočátku se jednalo především o zábavu a pobavení lůzy, postupem času se divácká kulisa stávala různorodou, kdy diváci patřili k různým vrstvám obyvatelstva. Historici tvrdí, že olympijských her ve starém Řecku se zúčastnilo i na 50 000 lidí! Již v tomto období se začínají formovat skupiny přihlížejících, kteří mají mezi sportovci svého favorita, nebo svůj symbol a barvu při vozatajských závodech ve starém Římě. Tyto symboly a sportovce povzbuzují křičením, tleskáním, dupáním, klením

apod. Na tuto skutečnost upozorňuje Pavel Slepíčka (1990) ve své publikaci Sportovní diváctví a rovněž uvádí názor Olivové, kdy tato konstatuje, že diváci se při těchto závodech rozdělovali na přívrženstvo jedné či druhé stáje a vzájemná rivalita se postupem času začala přenášet i mimo závodistiště. (Olivová in Slepíčka. 1990) Je zřejmé, jaké skutečnosti již v těchto dobách diváky ovlivňovaly. Napětí při vozatajských závodech a především krutostí u gladiátorských kláních vedly k ovlivnění diváků, na které se emoce přenášely. Slepíčka uvádí, že negativní reakce, které vyústily až v povstání, se staly při vozatajských závodech v Byzantské říši, kdy nejprve v letech 491–532 našeho letopočtu diváci čtyřikrát zapálili Konstantipolský cirk. Tyto nepokoje a výtržnosti musela potlačit až císařská garda. V roce 532 našeho letopočtu přerostly nepokoje při vozatajských závodech až k politickému povstání, při jehož potlačení zahynulo 30 000 lidí. (Slepíčka, 1990) Násilí při podobných akcích se nevyhnulo ani středověku, i když v mnohem menší míře, než tomu bylo ve starověku, a to vlivem křesťanství, které potlačovalo tělo a tělesný rozvoj nad dominancí duše. Slepíčka uvádí Smithovu zmínku o diváckých násilnostech a výtržnostech, kdy na rytířském turnaji v Chalonu v roce 1274 bylo usmrceno při výtržnostech několik lidí. (Smith in Slepíčka, 1990)

Lze konstatovat, že sportovní diváctví a násilnosti při nich jdou v mnoha případech ruku v ruce po celá staletí.

2.2 HISTORIE FOTBALOVÉHO NÁSILÍ

Na přelomu 19. a 20. století se sport začíná v Evropě masivně rozrůstat a největší pozornost začíná přitahovat cyklistika, kriket, box, dostihy, ale především kopaná. Ta vznikla v Anglii a byla, jako většina sportů, zábavou především nízké společenské třídy (nezaměstnaní, dělnická třída). Právě v Anglii jsou dle Slepíčky (1990) dochovány zprávy o prvních výraznějších výtržnostech a násilnostech na fotbalových utkáních. V těchto dobách navštěvovalo fotbalové střetnutí dle zmiňovaného autora až 30 000 diváků. Slepíčka připisuje zvýšenou agresivitu a násilnictví právě zvýšenému diváckému zájmu, a to ve všech sportovních oblastech. Fotbal si začal získávat velkou oblibu. Návštěvnost patřila k největším a ve spojení se strukturou obyvatel v hledišti, kterou tvořili především dělníci a nezaměstnaní, zde byly zaznamenány i největší výtržnosti. Pavel Slepíčka dle historických dokumentací poznamenává, že již v letech 1895–1897 bylo v Anglii fotbalovou asociací uzavřeno 21 hřišť

kvůli výtržnostem na fotbalových utkáních. Masy diváků již v této době nezvládali pořadatelé ani za podpory policie.

V našich zemích se sport, včetně kopané rozrůstá podobně, jako v Anglii a celé Evropě. Vzpomeňme na krásné staré filmy ze 30. a 40. let, tzv. „pro pamětníky“, kde si rozlícení diváci naráží klobouky téměř ke krku, trhají si kravaty a rukávy obleků. Kdo by neznal postavu pana Načeradce vytvořeného na námět Poláčkova románu *Muži v offsidu*. Úsměvné scénky však vytvářely fotbalovou kulisu pouze ve filmech. Skutečnost je však bohužel naprosto jiná.

Násilnosti se z původně naražených klobouků a utřhaných rukávů rozrůstají do pouličních bitek, které probíhají i na samotných stadionech. Ty svojí kapacitou přestávají vyhovovat moderním parametrům a z toho důvodu nestačí „pohltnout“ nápor mas valících se do jejich ochozů. Začíná se sahat po zbraních, nože, tyče, topora, ale ani střelné zbraně nechybí ve výbavě fotbalového diváka. Zvyšuje se agresivita a brutalita fotbalových fanoušků. A dochází k prvním tragédiím. Jak uvádí Slepíčka (1990), k první zaznamenané tragedii dochází v roce 1902 ve Skotském Glasgowě, kdy tribuna nezvládla početný dav diváků a zřítela se. Při zřícení a následné panice a chaosu zemřelo 25 diváků a 250 již bylo zraněno. Stejný autor uvádí i největší novodobé tragédie. V Hamburku v roce 1977 bylo při výtržnostech v hledišti zraněno 79 lidí. Největší novodobá tragédie se ovšem udála a možná ji spousta lidí má ještě v paměti v roce 1985 v Bruselu. Neštěstí se odehrálo při finálovém utkání Poháru mistrů evropských zemí mezi italským Juventusem a anglickým Liverpoolem. Již před samotným utkáním došlo k obrovské bitce mezi fanoušky. Došlo na kamení, nože, tyče, řetězy a bohužel i na zmiňované střelné zbraně. Během utkání nabízel již nevyhovující stadion v Bruselu rozlíceným fanouškům i další zbraň, a to kusy zdiva, které odpadávaly z jeho zdí. Fanoušci Liverpoolu se po neustálých šarvátkách vydali do sektoru fanoušků Juventus. Ti v panice začali ustupovat do doby, než se za nimi zřítela zeď stadionu. V troskách zahynulo 42 lidí a 400 bylo těžce, středně nebo lehce zraněno. Bitky nezvládla ani pořadatelská služba společně s policií.

Samozřejmě nelze v této souvislosti říci, že každý fanoušek je násilník a rváč. Tímto výrokiem bych ublížil celé řadě lidí, kteří chodí do ochozů stadionů opravdu pouze za sportem a zábavou.

3 DIVÁCI, FANOUŠCI A CHULIGÁNI

Fotbalová i odborná veřejnost se o problematiku na sportovních utkáních v poslední době zabývá čím dál tím víc intenzivněji, neboť je to palčivý problém jak u nás, tak ve světě. Je velice těžké rozlišit a rozdělit určité osoby a skupiny, které mají s fotbalem co do činění. V negativním slova smyslu se nejvíce setkáváme s oslovením chuligán nebo **rowdies**, které se dá do češtiny přeložit jako rváč. Ovšem můžeme se setkat i s označením **ultras**, které je od rowdies velice těžké odlišit dle chování a jednání fanoušků. Tyto skupiny se ve spoustě činnostech shodují a jednají stejně. Jaroslav Nikl a Petr Volevecký rozdělují ve své publikaci Divácké násilí tři typy, respektive skupiny, se kterými se můžeme setkat na našich fotbalových stadionech. Jedná se o:

1. Fotbalové diváky
2. Fotbalové fanoušky
3. Fotbalové chuligány

(Nikl a Volevecký, 2007)

3.1 FOTBALOVÝ DIVÁK

Fotbalový divák je člověk, který není zaujatý sportovním děním na hřišti. Nezáleží mu na tom, který tým zvítězí. Ne, že by tomuhle divákovi nezáleželo na výsledku utkání, ale není pro něj až tak podstatný. Fotbal sleduje pouze pro své potěšení, pro radost, kterou může tento sport poskytnout. Dění na hřišti hodnotí objektivně, bez větších emocí. Nepatří mezi jedince, kteří jsou těsně spjatí s klubem, nenosí jeho symboly. Není vyhraněný a sleduje i jiné sporty. (Nikl a Volevecký, 2007)

3.2 FOTBALOVÝ FANOUŠEK

Oproti fotbalovému divákovi je fotbalový fanoušek již těsně spjatý s klubem, či fotbalovým mužstvem. Na utkání svého týmu chodí zásadně oděn do repliky klubového dresu, popřípadě šály nebo čepice, zdobí ochozy stadiónu transparenty a vlajkami. Nikl a Volevecký uvádí, že pro tyhle fanoušky je velice typické dělení na MY – fanoušci svého klubu a ONI – fanoušci ostatních klubů. Fotbal je pro tuto skupinu většinou jediným sportem, se kterým se ztotožňují (doplnit ho může většinou ještě hokej). (Nikl a Volevecký, 2007)

3.3 FOTBALOVÝ CHULIGÁN

Třetí skupina fanoušků je z hlediska násilí na fotbalových stadiónech nejpodstatnější. V tomto případě už se nejedná o „klasického“ fotbalového fandu. Jedná se o jedince, kteří jsou militantně zaměřeni. Přichází na stadión s úmyslem vyvolat konflikt nebo rvačku. Fotbal je pro tyto skupiny až na druhém místě, pokud zde o fotbal jako takový vůbec jde. Vyvolání konfliktu je pro tyto skupiny typické a pro ně samotné to podstatné. (Nikl a Volevecký, 2007). Pavel Slepíčka (1990) uvádí názorný příklad fotbalového rváče. Jde o část rozhovoru s fanouškem anglického klubu Chelsea, který přetiskl fotbalový týdeník Gól. Tento mladík v rozhovoru říká: *„Každý týden jsem zapleten do nějaké bitky. To se táhne už dva roky. Nevynechám ani jeden zápas Chelsea. Nejvíce se těšíme na zápasy s West Hamem, Tottenhamem nebo Evertonem. To jsou přepychové rvačky. Každý má svůj gang rváčů a s těmi si to rozdáme. Není to ale nijak organizované. Když zřeba hraje Tottenham, nejdříve obejdeme hospody, slovo dá slovo a jde se na to. Potřebuju se rvát, je nutné jen najít nějakou příčinu, vyvolat konflikt. Peru se vždy za svůj klub, za Chelsea, nebo za Anglii i v zahraničí.“* (Slepíčka, 1990, s. 43). Na stadionech tito diváci obsazují pro ně typické prostory. Pokud nahlédneme do zahraničí, uvádí zde Nikl a Volevecký (2007) typické názvy těchto sektorů, u nás známé jako „kotle“. V Anglii se jejich nechvalně proslulí *rowdies*, shromažďují v místech zvaných „end“, ve Francii je to „cop“, v Nizozemí „side“. V současné době se stávají postrachem fotbalových stadionů fanoušci z Polska, kteří svojí brutalitou a agresivitou bohužel předstihli i anglické *rowdies*. Své sektory nazývají „mlyn“.

V této otázce si dovolím vlastní srovnání výše uvedených fanoušků, učiněné na základě mých profesních zkušeností. Pokud by naše stadiony navštěvovaly pouze první dvě uvedené skupiny, stal by se fotbal stejně bezproblémovým sportem, jako většina jiných sportovních odvětví. Fotbalový divák je naprosto nekonfliktní typ, který ve spojení s fotbalovým fanouškem vytváří na stadionech a sportovištích tu kulisu, která dělá sportovní klání nádherná a nezapomenutelná. Fandovství samo o sobě není nic špatného a zavrženíhodného. Kdo z nás nefandí například českým hokejistům nebo fotbalistům. Takových lidí je jistě mnoho. Jak doma u televizní obrazovky, tak přímo na stadionu může popustit z uzdy své vášně a emoce. Kdo z nás si při napínavých sportovních akcích nezaklel při pokažené kombinaci svého týmu, nespílal rozhodčímu nebo protivníkovi při hrubém faulu. Toto ke sportu patří, ale nikdo svým jednáním nechce vyvolat konflikt. Někdo své emoce udrží na uzdě více, někdo méně, a pokud se emoce vybijí pouze ve sportovním duchu a skončí to jen občasným vulgárním výrazem,

kterým nikoho neurazím a nikou neublížím, pak je vše v pořádku. Ne už tak u třetí zmiňované skupiny. Zde se již vulgární výrazy obrací proti konkrétním lidem nebo skupinám s cílem je urazit a vyprovokovat. Málo kdy provokuje jedinec. Jde zde o již zmiňované skupiny, které svým jednáním dokážou při napjatých situacích „vtáhnout“ na svoji stranu i jiné fanoušky, kteří se pod vlivem sugesce, o které jsme hovořili v předchozích kapitolách, stávají součástí tohoto provokujícího davu a problém či konflikt se zneprátenou stranou je na dosah. Mohu uvést jeden konkrétní příklad, který naprosto přesně a názorně dokazuje, jak i obyčejný divák se může nechat strhnout davem a podlehnout jeho emocím. Slepíčka uvádí případ, ke kterému došlo při zápase italské fotbalové ligy, kdy byl po výbuchu dělobuchu zraněn do hlavy brankář jednoho z týmů. Došlo dokonce k zástavě srdce, kdy pouze včasný a účinný zákrok lékaře tomuto muži zachránil život. Divák byl zatčen a při výslechu uvedl následující: *„Všichni kolem mě pískali a řvali, později začali házet na hřiště všechno možné. Tak jsem se k nim přidal a náhodou jsem měl s sebou dělobuch. Nikoho jsem nechtěl zranit a sám od sebe bych nikdy nic na hřiště neházel.“* (Slepíčka, 1990, s. 28). Jeden ze spousty případů, kdy se vlivem emocí a sugesce připojí jedinec k davu a dělá věci, které by jako samostatný jedinec nikdy neudělal. Jak vidno, je velice těžké určit, kde končí fanoušek a kde začíná chuligán a rváč, protože i z obyčejného diváka se může na krátký čas pod vlivem rozličných okolností stát jedinec, kterého bychom v dané chvíli mohli považovat za klasického chuligána. Tyto dvě skupiny mají soubor společných znaků, které občas stírají rozdíly a stává se pro odborníky na extremismus a fotbalové násilí je těžké tyto skupiny rozpoznat. V průběhu let vzniklo spousta odnoží a sekcí, na které fotbalové diváky dělíme. Rozdělení podle Nikla a Voleveckého (2007) je pouze základní, ale pro laika výstižné a srozumitelné a pro tuto práci, domnívám se, dostačující.

4 OD KONFLIKTU K AGRESÍVNÍMU JEDNÁNÍ

Pokud navštívíme sportovní utkání, zůstaňme u kopané, je zřejmé, že diváci budou mít na vzniklé situace na hřišti různé názory. To, že se ale diskutující jedinci nachází v hledišti, znamená, že rozdílné názory mohou přerůst do konfliktu jedince se skupinou, nebo konfliktu skupin mezi sebou. Hlediště vytváří pro konflikt naprosto vhodné předpoklady. Při pozorném sledování můžeme zjistit, že předmětem konfliktu dvou diváků jsou především odlišné představy, postoje, zájmy a postoje (Slepička, 1990). Rád bych zde poukázal na fakt, z jakého důvodu jsem se v počátku téhle práce zmiňoval i o jedincích. Každý člověk je originál, disponující charakterem, postoji, názory. Konflikt vyvolává střet těchto názorů a postojů. Pokud se jedná o konflikt dvou jedinců, nemusí být následky konfliktu nijak velké. Pokud však dojde ke konfliktu větších skupin, může nastat problém. Slepička (1990) tvrdí, že velký vliv na divákův postoj má jeho nejbližší sociální prostředí, které ho obklopuje. Ve skupině či davu je jedinec ovlivňován členy skupiny, popřípadě davem. Mínění většiny je bráno jako nevyvratitelný fakt. Pokud si dav udělá na určitou situaci na hřišti svůj názor a dává ho najevo např. negativními reakcemi, tak by ani nejvýznamnější fotbaloví experti tomuto jedinci nevyvrátili byt' nesmyslné tvrzení skupiny či davu, s kterým se jedinec ztotožňuje. Konflikty jednotlivců mohou postupně přerůst v konflikty skupin. Pokud se provokují byt' jen dva jedinci z nepřátelených táborů, nechají se ostatní tímto svým vůdcem strhnout ke stejnému jednání, které postupně přeroste v agresi vůči nepřátelené straně. U mnoha vlajkonošů a jedinců, náležících do skupin chuligánů, hrají velkou roli v jejich nesnášenlivosti a agresivitě vůči druhým skupinám předsudky, které ve vztahu k fotbalovému násilí Slepička definuje jako: „*zvláštní druh zažitých a převážně emočně podložených postojů.*“ (Slepička, 1990, s. 99). Každý fanoušek přikládá jedincům z nepřátelené skupiny pouze negativní vlastnosti a předsudky, které v sobě neustále pěstuje a udržuje. Slepička konstatuje, že: „*Obecně platí, že každý předsudek je iracionální a má značnou míru afektu vyúsťující v odpor vůči jeho předmětu.*“ (Slepička, 1990, s.99)

Pokud již vznikl konflikt, který přerostl v agresivní chování je nutno vzít v úvahu, že tato agrese je z velké části podporována i alkoholem. Sám ze své dlouholeté praxe u policie vím, že fotbaloví chuligáni holdují před utkáním alkoholu ve značné míře. Myslím si, že důvod je zřejmý. Každý určitě ví, jak po požití alkoholu padají zábrany i u jedinců, u kterých bychom to nečekali. Po požití alkoholu u fotbalových fanoušků se u těchto zvyšuje jejich sebevědomí a také agrese vůči nepřáteleným skupinám. Tento fakt umocňuje skutečnost, že

agresivní chování jedince bude ukryto v davu. Takových jedinců najdeme u chuligánů nepřeborné množství a je tudíž zřejmé, že dav složený z takových jedinců nebude mít velké zábrany a jeho agresivita může být značná. Je známo spoustu případů, kdy se agresivní chování fanoušků, navíc pod vlivem alkoholu stalo nezvladatelným. Agrese se může obrátit proti jednotlivci či skupině, nebo může jít o ničení majetku. Je mnoho případů, kdy se obětí rozlícených fanoušků stali nezúčastnění kolemjdoucí, popřípadě došlo k ničení vlakových souprav, demolování stadionu, kdy fanoušci ničí toalety, vytrhávají sedačky, které potom házejí do nepřáteleného sektoru nebo na policisty. Je zajímavé, že k ničení majetku dochází častokrát v případech, kdy se policii podaří nepřátelené tábory udržet od sebe. Ti, rozlíceni skutečností, že je jim bráněno ve rvačce, obrátí svoji agresivitu buď proti policii, nebo proti majetku.

Na základě svých zkušeností se domnívám, že vhodná je otázka: „Je vůbec možné agresivnímu jednání diváků zabránit?“. Prožil jsem jako policista na fotbalových utkáních více než deset let a můj vlastní názor je, že vhodnou prevencí a opatřeními se může divácké násilí eliminovat, ale není v lidských silách tento jev z našich stadionů vymítit. Je pravda, že boj proti chuligánům a agresivním skupinám diváků je u nás teprve v začátcích. Naše republika by si měla vzít příklad ze zemí, kde se podařilo divácké násilí eliminovat. Říkám eliminovat, ne úplně vymítit. To není možné u nás ani ve světě. Nejvíce úspěchů v této oblasti dosáhla kupodivu Anglie, která ráznými opatřeními a sankcemi téměř vytlačila násilí ze svých stadionů. Je faktem, že násilností se obávaní rowdies dopouští mimo fotbalový stánek, ale už ten fakt, že se násilí a agrese podařilo vytlačit za brány stadionů je úspěchem. Pojďme si nyní představit opatření, které by mohli tento nešvar potlačit.

5 OPATŘENÍ PROTI DIVÁCKÉMU NÁSILÍ

Preventivní opatření spojené s násilím a výtržnostmi na stadionech je v České republice dlouhodobou záležitostí. Tato problematika tíží fotbalové asociace po celém světě a je zřejmé, že prevence a opatření jsou v současné době stále nedostačující. Není to tím, že by se v tomto směru nepodnikaly žádné kroky, nevznikaly projekty a s touto problematikou se nechtělo nic dělat. Právě naopak. Snaha potlačit násilí na stadionech zde bezesporu existuje. Vždyť výtržnosti fanoušků stojí nemalé finanční prostředky jak samotné kluby, tak i stát a daňové poplatníky, když je třeba nasadit do terénu v době tzv. rizikového utkání velký počet policistů. A jaká utkání jsou v současné době v naší republice považována za nejrizikovější? Z vlastní dlouholeté zkušenosti mohu uvést, že nejvíce rizika přináší utkání týmů Sparta Praha, Slavia Praha, Zbrojovka Brno a především Baník Ostrava. Utkání spojená s těmito kluby jsou vždy ze strany Policie ČR a pořadatelské služby vyhlášeny za velice rizikové. V této souvislosti je nutné položit si otázky, jak se dá výtržnostem předcházet a eliminovat je v co největší možné míře? Nikl a Volevecký (2007) uvádí k prevenci diváckého násilí následující faktory, které při jejich splnění snižují rizika násilností při fotbalových utkáních.

1. Bezpečnost na stadionech a v jejich okolí:

- a) plánování a zajišťování bezpečnostních opatření – zde mají autoři na mysli především spolupráci zainteresovaných stran jako např. vedení klubu, policie, městská policie, zástupci fotbalových svazů atd. Je důležité, aby stadiony splňovaly určitá kritéria jako únikové východy, oddělené sektory diváků, dále kontroly pořadatelskou službou při vstupu na stadion, informace o sankcích při porušení zákona na stadionech apod.,
- b) projektové a stavební aspekty - jedná se především o inovaci především těch stadionů, které nesplňují kritéria a požadavky z bezpečnostního hlediska. Jedná se o bezbariérové přístupy, únikové východy, přístupové cesty, vybavenost hasičskými přístroji, různá protipožární zabezpečení atd. Důležité je rovněž okolí stadionu. Přístupy a parkovací místa pro vozidla IZS (integrováný záchranný systém – policie, hasiči, záchranná služba). Dle autorů je nutné zvládnutí diváckého davu v případě evakuace (lehce odstranitelné ploty a únikové cesty),
- c) oddělovací ploty – jde především o oddělení nepřátelých skupin chuligánů,
- d) pořadatelská služba – důležitá součást bezpečnosti na stadionech. Prvotní fáze udržení pořádku na stadionech závisí právě na pořadatelské službě. Teprve po nezvládnutí situace pořadateli nastupuje při obnově veřejného pořádku policie. Pořadatelská služba má za úkol

kontrolovat stadion včetně diváků, zajišťují jejich bezpečnost (odchod a příchod na stadion), v případě potřeby spolupracují s policií, záchrannou službou a hasiči,

e) prodej vstupenek – jde o vhodnou distribuci, barevné rozlišení dle sektorů, prodej přizpůsobit bezpečnostní situaci (jde-li o běžný zápas nebo o rizikový), nedovolit prodej vstupenek osobám, které mají zákaz vstupu na stadion atd.,

f) prodej alkoholických nápojů – pokud možno zakázat prodej alkoholu na stadionu a nepouštět podnapilé diváky na stadion.

2. Prevence a výchovná opatření: prevence je důležitá záležitost a ze strany klubů a místně právních orgánů je důležité začínat již na školách. Dále je důležitá komunikace klubu, hráčů a fanoušků mezi sebou, vydávání tiskopisů a letáků propagující fair play atd.

3. Identifikace výtržníků a jejich trestání: jedná se především o sankce proti osobám účastnících se násilí a incidentů spojené s návštěvou fotbalových utkání (veřejně prospěšné práce, zákaz vstupu na stadion atd.).

4. Spolupráce Policie a výměna zpravodajských informací: spolupráce policejních orgánů při mezistátních utkáních, výměna informací o problémových fanoušcích, využívání tzv. spotterů (pozorovatelů), což jsou policisté z druhé, hostující země. Jde o policisty v civilu, o odborníky na fotbalové násilí.

5. Preventivní opatření proti nesnášenlivosti a rasismu: zaměření na rasistické, xenofobní a nesnášenlivé chování fanoušků, jeho potlačení a popřípadě potrestání viníků. (Nikl a Volevecký, 2007)

Na závěr této kapitoly bych dodal, že nás v České republice čeká ještě mnoho práce související s potlačením diváckého násilí. Myslím si, že by bylo vhodné zlepšit především legislativu a díky této následně bojovat s hrubostí, agresivitou na našich stadionech. Uvedli jsme si opatření, která nám pomohou zamezit nevhodným způsobům chování některých jedinců a skupin, nyní se podíváme na trestněprávní aspekty, které ruku v ruce s prevencí a bezpečnostními opatřeními pomáhají v boji za bezpečné stadiony.

6 TRESTNĚ PRÁVNÍ ASPEKTY SOUVISEJÍCÍ S DIVÁCKÝM NÁSILÍM

Většina fotbalových chuligánů, zejména těch mladšího věku, si ani neuvědomuje, jaké následky z hlediska postihu pro ně může násilné chování na fotbalovém stadionu, ale i mimo něj, mít. Ti starší, kteří kotle a skupiny ultras vedou, většinou důsledky svého chování znají, kolikrát již z přímé zkušenosti se zákonem. Přesto často dále v protiprávním jednání pokračují. Mladí chuligáni se snaží vyrovnat těm starším a „rádo by“ zkušenějším a společně s ostatními se dostávají svým jednáním mimo hranice zákona.

6.1 PŘESTUPKY

Pokud jde o lehčí správní delikt, kdy jeho nebezpečnost nedosahuje trestného činu, jedná se o přestupek. Dle zákona o přestupcích číslo 200/1990 Sb., se v obecné části definuje přestupek v § 2 odst. 1) jmenovaného zákona takto: „*Přestupek je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin*“. (zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb.).

Co se týče diváckého násilí, jsou zde nejvýznamnější přestupky dle § 47, § 49 a § 50 jmenovaného zákona.

§ 47

Přestupky proti veřejnému pořádku

1) *Přestupku se dopustí ten, kdo*

- a) *neuposlechne výzvy veřejného činitele při výkonu jeho pravomoci,*
- b) *poruší noční klid,*
- c) *vzbudí veřejné pohoršení,*
- d) *znečistí veřejné prostranství, veřejně přístupný objekt nebo veřejně prospěšné zařízení* (zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb.).

§ 49

Přestupky proti občanskému soužití

1) *Přestupku se dopustí ten, kdo*

- a) *jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,*

b) *jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,*

dále se pak jedná o písmeno:

d) *úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním (zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb.).*

§ 50

Přestupky proti majetku

1) *Přestupku se dopustí ten, kdo úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci (zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb.).*

U všech zmiňovaných přestupkových paragrafů uvádí druhé odstavce výše pokut, které je možné udělit za porušení přestupkového zákona.

6.2 TRESTNÉ ČINY

Po uvedení přestupků, nejvíce souvisejících s fotbalovým chuligánstvím, se nyní podívejme na oblast podstatně závažnější, na trestné činy. Jak uvádí Nikl a Volevecký (2007), pro pachatele trestných činů spojené se sportovním diváctvím a sportovními akcemi je typickou vlastností ta skutečnost, že trestná činnost je páchána spolu s dalšími jedinci, jedná se o skupinu nebo divácký dav. Co se týče místa spáchání některého z činů, nejsou tyto skutky páchány pouze v souvislosti s probíhajícím utkáním, tedy na stadionu či v jeho bezprostřední blízkosti. K trestným činům dochází nejen před, ale i po utkání, tedy v ulicích, hromadných dopravních prostředcích, restauracích, nádražních prostorech a dalších. Z pohledu trestního práva hmotného uvádí zmiňovaní autoři následující: „*divácké násilí je takový druh trestné činnosti, kterou spáchal pachatel – divák za použití násilného nebo obdobně hrubého jednání v souvislosti s konáním určité hromadně sledované společenské či sportovní události, přičemž k takové trestné činnosti nemusí nutně docházet přímo na místě konání sledované události*“ (Nikl a Volevecký, 2007, s. 25). Přibližme si nyní alespoň ty, tak jako u přestupkového jednání, které se v souvislosti se sportovními akcemi vyskytují nejvíce.

Trestný čin je dle trestního zákona číslo 40/2009 v § 13 definován jako: *...protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný čin a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“ (trestní zákoník č. 40/2009 Sb., s.15)

Ve druhé zvláštní části zákona, v hlavě I a díle 2 jsou uvedeny trestné činy proti zdraví, kdy nejčastější z nich, vyskytující se v souvislosti s diváckým násilím jsou:

§ 145

Těžké ublížení na zdraví

1) Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let. (trestní zákoník č. 40/2009 Sb.)

§ 146

Ublížení na zdraví

1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na tři léta. (trestní zákoník č. 40/2009 Sb.)

U zmiňovaných paragrafů představuji pouze první odstavce, které nám v zásadě vyjadřují podstatu a základní definici těchto trestných činů. Další odstavce a písmena upřesňují, proti komu může být trestný čin spáchán (těhotná žena, etnická skupina, svědek atd.).

§ 158

Rvačka

1) Kdo úmyslně ohrozí život nebo zdraví jiného tím, že se zúčastní rvačky, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, je-li při činu uvedeném v odstavci 1 jinému způsobena těžká újma na zdraví. (trestní zákoník č. 40/2009 Sb.)

Odstavec třetí jmenovaného zákona potom uvádí výši trestu, pokud ve rvačce bude způsobena smrt.

Z vlastní dlouholeté zkušenosti vím, že rvačka je nejčastějším trestným činem, který je spojen s diváckým násilím. Jak již bylo v práci uvedeno, šarvátky a potyčky mezi zneprátelenými tábory jsou bohužel nedílnou součástí sportovních utkání, především těch fotbalových. Rvačkou se dle trestního práva hmotného rozumí vzájemné napadání alespoň tří osob, kdy se tyto osoby mezi sebou vzájemně ohrožují na svém zdraví a taky na svém životě. (Nikl a Volevecký, 2007) Nezřídka se v poslední době obrátí agrese fanoušků proti zakročujícím příslušníkům policie, a to kolikrát s takovou silou, že jsou mezi policisty zranění

a často bývají poškozena i služební vozidla apod. Tuhle skutečnost řeší hlava X trestního zákoníku, která uvádí trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, díle 1, který obsahuje trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby § 325, který rozvedeme níže.

§ 325

Násilí proti úřední osobě

1) Kdo užije násilí

a) v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo

b) pro výkon pravomoci úřední osoby, bude potrestán odnětím svobody na čtyři léta.

2) Odnětím svobody na šest měsíců až šest let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,

b) ublíží-li takovým činem jinému na zdraví, nebo

c) způsobí-li takovým činem větší škodu (trestní zákoník č. 40/2009 Sb.)

V dalších odstavcích jsou uvedeny sankce, pokud je tímto trestným činem způsobena těžká újma, popřípadě smrt.

Po trestných činech, které ohrožují život a zdraví, uvádím trestné činy proti majetku, které trestní zákoník uvádí v hlavě V.

§ 228

Poškození cizí věci

1) Kdo ničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou (trestní zákoník č. 40/2009 Sb.)

Další odstavce a písmena v tomto paragrafu pak dále upřesňují další skutečnosti, jako výše trestů u způsobené značné škody či škody velkého rozsahu, nebo bude li trestný čin spáchán např. na věci znalce a jiných osob pro výkon jejich povinnosti, popřípadě na osobách pro jejich domnělou příslušnost k určité rase či etniku atd.

Jak již bylo zmíněno, velice často se obrací agrese fanoušků na vše, co kolem sebe vidí. Pokud není zrovna s kým se prát, stávají se objekty rozlícených ultras materiální hodnoty, ať již

soukromé nebo veřejné. Dochází k poškozování dopravních prostředků, vestibulů nádraží, výloh, veřejného osvětlení a dalších věcí, které přijdou těmto rádoby fanouškům do cesty.

Častým doprovodným jevem, jak na stadionech tak i mimo ně, je provolávání nejrůznějších hesel, chorálů a popěveků, někdy i vulgárních. Může se jednat o chorály oslavující a propagující oblíbené mužstvo či klub, což není zakázané. Velice často však v popěvcích nalézáme hanlivé výroky s rasovým podtextem napadající příslušnost osob k určité rase, etniku, náboženství, popřípadě národnosti. Trestné činy vztahující se k této problematice nalezneme v již zmiňované hlavě X, díle 5, který nám zprostředkovává výklad trestných činů narušujících soužití lidí.

§ 355

Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob

1) Kdo veřejně hanobí

a) některý národ, jeho jazyk, některou rasu nebo etnickou skupinu, nebo

b) skupinu osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyzvání, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta (trestní zákoník č. 40/2009 Sb.)

Ve druhém odstavci a písmenech paragrafu jsou další skutečnosti upřesňující výše odnětí svobody, pokud čin spáchá více osob nebo hanobení bude rozšiřovat a publikovat tiskem, rozhlasem atd.

§ 356

Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

1) Kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta (trestní zákoník č. 40/2009 Sb.)

Tak jako u všech předešlých paragrafů, tak i zde další odstavce a písmena upřesňují paragrafové znění, ovšem pro tuhle práci to není podstatné. V této kapitole šlo především o nastínění stručného přehledu těch trestných činů, které se v dané oblasti, tedy diváctví a násilí na stadionech, vyskytují nejčastěji. Většinou nám každý konkrétní paragraf představí již první odstavec, který nás uvede do problematiky. Další odstavce a paragrafy, jak již bylo u většiny řečeno, doplňují další okolnosti. Na kapitolu trestně právních aspektů, tedy kapitolu šestou,

bude již navozovat praktická část bakalářské práce. Půjde o rozhovory s fotbalovými fanoušky a členy ultras skupin nebo rowdies. Rád bych se pokusil určit, ke které skupině patří, zjistit jejich názory na násilí kolem fotbalových utkání a mnohé další aspekty.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 CÍL VÝZKUMU

Jak jsem již uvedl, v závěru šesté kapitoly, cílem výzkumu bylo pokusit se zjistit, co přivádí fotbalové fanoušky na naše stadiony, jaký vztah a pohled mají na násilí, jestli se účastní rvaček s příznivci soupeře. Pokusil jsem se rozpoznat, z jakého prostředí pochází a v jakém prostředí žijí a přiblížit laikům fotbalové fanoušky z jiného pohledu, a to pohledu fanoušků samotných. Pokusil jsem se vystihnout strukturu obyvatel, která navštěvuje naše fotbalové stadiony, především tzv. kotle a jejich názory.

7.1 METODA VÝZKUMU

Vzhledem k mojí profesi policisty, zařazeného v pořádkové jednotce, jak jsem již uváděl v úvodních kapitolách této práce, a častému kontaktu s těmito jedinci jsem se rozhodl pro výzkum kvalitativní, neboť kvantitativní výzkum je v souvislosti s cílovou skupinou respondentů takřka nemožný. Drtivá většina fanoušků nepřistupuje k rozhovorům vstřícně, tvrdší jádra fanoušků toto striktně odmítají. Vzhledem k cílové skupině a svým možnostem jsem se rozhodl pro polostandardizovaný rozhovor, kdy jsem měl předem dané a připravené otázky a ty jsem dle situace a okolností případně doplňoval o další doplňující dotazy.

7.2 PŘÍPRAVA A ORGANIZACE VÝZKUMU

Při přípravě tohoto výzkumu bylo zřejmé, koho požádám o pomoc. Jak jsem již naznačil, není snadné přesvědčit některé jedince, kteří patří k radikálnějším fanouškům k rozhovoru. Požádal jsem zde o pomoc svého bratra, který se, co se fotbalu týče, dosti angažuje především u klubu Sigma Olomouc. Abych věci uvedl na pravou míru. Můj bratr nepatří k žádné ultras skupině. Je to ten typ fotbalového fandy, který chodí na fotbal především pro radost a pro krásu tohoto sportu. Je členem výboru, který pořádá setkání se samotnými hráči a s vedením klubu, kdy se řeší všechny problémy spojené s klubem, jeho budoucnost apod. Vyhláší anketu hráč roku a také se pokouší cestou internetových stránek umravnit ty fanoušky, kteří tvoří tzv. kotel a bývají s nimi problémy.

7.3 ROZHOVORY S FANOUŠKY

Díky kontaktům mého bratra se mi podařilo, i když to i pro něj nebylo lehké, setkat se fanouškem Sigmy Olomouc tvrdšího ražení. Dále mi zprostředkoval kontakty i na jiné, slušnější fanoušky Sigmy Olomouc, se kterými jsem se později setkal. Mně samotnému se podařilo přimět k rozhovorům, byť ve ztížených podmínkách, fanoušky Sparty, Hradce Králové a Slovácka (Uherské Hradiště). Přesvědčit tyto jedince nebylo snadné a nebudu popisovat, jaké úsilí mě to stálo, neboť při uskutečňování těchto rozhovorů jsem byl ve službě a žádný z fanoušků, zvláště jedná-li se o ty radikálnější, se nechce bavit s policistou. Jsem rád, že můžu konstatovat, že se mi rozhovory uskutečnit podařilo, i když lehké to opravdu nebylo.

7.3.1 Rozhovor č. 1 s fanouškem SK Sigma Olomouc

(rozhovor uskutečněný dne 3. 12. 2011)

Můžeš se v krátkosti představit?

Jmenuji se Libor, mám třicet pět let. Skoro celý život jsem bydlel v Křelově, teď bydlím v Uničově.

Jaké je tvoje vzdělání a kde v současné době pracuješ?

Když jsem skončil základku, tak jsem se vyučil jako seřizovač NC strojů. Byl to obor s maturitou, takže mám maturitu. Chtěl jsem jít na vysokou, ale rozmyslel jsem si to a začal jsem makat a vydělávat. Jako seřizovač jsem se nikdy neživil, teď pracuji v RET v Olomouci, ta zkratka je rychlá expedice tisku. Dělán tam už dlouho a mám tam už i dobré postavení. Peníze tam taky ujdou, ale to víš, že vždycky to může být lepší (smích).

Řekni mi něco o své rodině?

Ženatý zatím nejsem, ale uvažuji o tom. Žijeme spolu s přítelkyní v Uničově, máme jedno dítě. To není moje, má ho z předchozího vztahu ale mám ho rád, jako by bylo moje. Jsem spokojený, rozumíme si, fakt dobrý. Rozumím si s jejími rodiči a ona zase s mými. Fakticky je to bezva. S našima si rozumím odjakživa, nikdy jsme neměli žádný větší problém, jen takový ty běžný, co mají všichni. Navštěvujeme se, pohoda.

Jakého klubu jsi příznivec?

Fandím Sigmě, i když s tím co teď předvádí, mě pěkně lezou na nervy. Nedá se na to dívat, bolí z toho oči.

Jak dlouho navštěvuješ fotbalová utkání a kdo tě na fotbal přivedl?

Ty jo, teď jsi mě dostal (smích). Víš, že už ani nevím? Mám pocit, že to bylo, když mě bylo patnáct. Asi tak. Vím, že jsem chodil s kamarády. Bylo to super. Už vím, vzpomněl jsem si, že poprvé, když jsem šel na Sigmu, byl to jen přátelák, myslím s Prostějovem. Hlavně, bylo to zadarmo, neplatilo se vstupný (smích).

Považuješ se za fanouška, rowdies nebo chuligána?

Rozhodně nepatřím k těm pitomcům, kteří chodí na fotbal dělat binec, rvát se a tak. To fakt nesnáším. Takový lidi bych na fotbal vůbec nepouštěl. Já takový nikdy nebyl, fandil jsem jen slušně. Ne, že bych občas nebyl sprostěj, třeba na rozhodčího, když něco blbě pískne a tak. To si klidně zanádvám. To k fotbalu patří, no ne? Takže, když to shrnu, nikdy jsem se nikam nezařazoval ale to, jak si se ptal, nazval bych se fanouškem a myslím, že slušným (smích).

Je pro tebe členství ve skupině důležité? Jak se ve vaší skupině cítíš?

Jak jsme se bavili. Myslím, že jsem slušnej fanda. Mám koupenu permanentku, chodím na každý zápas. Víš, že na Sigmě jsou místa jen na sezení, takže jsem pořád obklopenej stejnýma lidma, co mají permanentky. Známe se. Není to kotel, ale fandíme. Zprvu jsme chodili parta, postupně jsme se seznámili s lidma okolo a vždycky se rádi vidíme. Po fotbale zajdeme na pivko a pokecáme, probereme zápas. Všichni jsou to bezva lidi.

Jaký je tvůj názor na násilí na stadionech?

Je to hrozný. Vůbec, obdivuje lidi, kteří tam vezmou s sebou děti. To bych asi neudělal. Kolikrát, když tady hraje Baník nebo Sparta, nechápu ty tatíky, co sebou děti berou. Vždyť po zápase nebo před ním se může něco semlet, třeba na ulici a těm dětem se prostě může něco stát! Jednou, to jsem nechápal, jsem viděl rvačku. To tady hrála myslím Slavia. No a představ si, že tam byl otec s dítětem, mohlo mu být tak šest a díval se, jak se rvou a děcko s ním! Chápeš to? On ho na to nechá dívat! Za to bych ho zavřel. Já nejsem rváč, nervu se nikde a nikdy, takže odsuzuji každé násilí, i to na stadionech. Já mám prostě za to, že na fotbal se má chodit kvůli fotbalu, pokud se chce někdo rvát, ať si chodí někam do boxerského klubu a tam ať se klidně rve.

Díky za rozhovor

Nemáš zač.

7.3.2 Rozhovor č. 2 s fanouškem SK Sigma Olomouc

(rozhovor uskutečněný dne 16. 12. 2011)

Můžeš se v krátkosti představit?

Říkají mě Pany, je to přezdívka, sorry ale jméno nebudu uvádět, pokud chceš pokračovat. Je mě třicet let.

Souhlasím.

Fajn.

Jaké je tvoje vzdělání a kde v současné době pracuješ?

Nechci moc zmiňovat ani tohle. Mám maturitu a teď dobrý místo. Kde, nebudu uvádět, sorry, ale jsi bengo.

Řekni něco o své rodině?

To bych mohl (pousmání). Bydlím teď sám, jsem rozvedený. S manželkou jsme si nerozuměli. Odešla. Skousnul jsem to. Děti jsme neměli, takže to byl celkem poklidnej rozchod. Aspoň nikdo neremcá, když jdu na fotbal (smích). Rodiče mám oba dva, navštěvuji je. Co by jsi chtěl dál o rodině. No, snad, že mám jednoho sourozence, ségru, ale tu fotbal nezajímá, není divná (smích)?

Jak dlouho navštěvuješ fotbalová utkání a kdo tě na fotbal přivedl?

Je to už pěkně dlouho. K fotbalu jsem se dostal už jako malej kluk. Přihlásil mě do něho táta. Hrával jsem ho závodně. Asi do čtrnácti. Potom mě začaly zajímat jiný věci. Dnes toho trochu lituju, myslím, že mě to celkem šlo a bavilo mě to, chtěl jsem jednou hrát za Sigmu. Co už.

Myslíš, že na to měl vliv věk v období puberty?

Asi jo. Začali jsme s kámošema vymýšlet kravinu někde po venku a na fotbal jsem začal kašlat, až jsem přestal chodit úplně. Tátu to mrzelo hodně, taky si mě asi jednou představoval v Sigmě, jak válím ligu.

Kdy jsi začal navštěvovat zápasy jako fanoušek?

Občas jsem zašel na Sigmu s tátou, ještě když jsem hrával fotbal závodně, potom s kámošem, ale to už bylo v době, kdy jsem nehrál, tak asi v patnácti.

Je asi zbytečné ptát se, jakého klubu jsi příznivec, ale přece jen se tě zeptám.

Fakt zbytečná otázka. Sigma, odmalíčka. Mám tedy ještě jeden klub, pokud tě to zajímá. Jezdíme s kámošema na Chelsea (Chelsea Londýn). Jednou za čas našetříme na letenku a na lupen (lístek) a jedeme na nějaký zápas. To je paráda! To se s naší ligou nedá absolutně srovnat! A ta atmosféra, to je prostě bomba kámo.

Považuješ se za fanouška, rowdies či chuligána?

Já v tom nevidím moc rozdíl. Máme svoji skupinu, jezdíme i na utkání ven. Zařadil bych to spíš pod název ultras, to mně sedí asi nejvíc. Víš, těch názvů je už tolik, že je to skoro jedno, jak nám říkají.

Je pro tebe členství ve vaší skupině důležité? Jak se ve skupině cítíš?

No, nebudu ti moc povídat nějaké podrobnosti. Je nás celkem dost, známe se už dlouho, skoro pořád stejný lidi. Občas přijde někdo nový, většinou známý někoho z party. Takový to jádro, co se známe už roky, drží celou partu, nový se jen tak nabalují. Mám tam spoustu kamarádů, vlastně jiný ani moc nemám. Mám tam za ty roky už celkem nějaké slovo a postavení, hlavně u mladých. Držíme spolu, ale to ty víš. Když si někoho z nás vezmete do parády, určitě nikoho nepráskne. Je to tak?

K tomu se zase nebudu vyjadřovat já, bereš?

Beru. Děláš, jako kdyby někdo z nás bonzoval. Fajn, necháme to. Co máš dál?

Jaký je tvůj názor na stadionech?

Děláš si srandu? To mám říkat před policajtem? Ale jo, máme úmluvu, že jo.

Máme.

Nevadí mě, jsem rváč.

Účastníš se s vaší skupinou rvaček se zneprátenými tábory? Kdo je váš největší protivník a jak rvačky prožíváš?

Jasně, že se chodíme rvát s jinýma fanouškama. O tom to u ultras je. Jsem rváč a rvačky s ultras vyhledáváme a domlouváme. Většinou ale ne na stadionech, tam už to teď ani moc nejde. Je tam spousta pořadatelů a vy před stadionem. Většinou si domluvíme rvačku někde mimo město a chceme se servat dřív, než tam přijedete vy, ale to víš taky ne? Chodíme s kámošema boxovat do jednoho klubu, určitě víš kam. Trénujeme, ať můžeme zřít ty druhý a ne oni nás. Pokud se povede domluvit pořádný *fight* (boj, rvačka), je to paráda. Někdo to natočí a pak to dáme na naše stránky na net a nenávidíme hlavně Baník, Spartu a Slavii ale nejlepší *fight* byl vždycky s Bohemkou. Jednou jsme to domluvili sto na sto a byla to paráda.

Chodíš na fotbal i kvůli hře samotné?

Jasně, když tady hrají nějakí nazdárce, kteří nemají rváče a není se s kým rvát, tak se na fotbal podívám.

Dík za rozhovor.

7.3.3 Rozhovor č. 3 s fanouškem SK Sigma Olomouc

(rozhovor uskutečněný dne 4. 1. 2012)

Můžeš se v krátkosti představit?

Jmenuji se Petr, je mně dvacet šest let.

Jaké je tvoje vzdělání a kde v současné době pracuješ?

Mám vysokou. Hodně mě baví počítače. To mě taky živí. Pracuji v jedné firmě v Olomouci, která se počítači zabývá.

Řekni mi něco o své rodině?

Mám bráchu. Je mladší a bydlí ještě s rodiči. Já bydlím se svojí přítelkyní v Olomouci. Brácha a rodiče bydlí taky v Olomouci. Brácha studuje taky vysokou. V Ostravě. Jinak je stejný blázen do počítačů jako já. Rodiče pracují oba. Máma je lékařka, táta podniká ve stavebnictví.

Jak dlouho navštěvuješ fotbalová utkání a kdo tě k fotbalu přivedl?

Chodím tak od patnácti. Začal jsem chodit s tátou. Ten občas zajde i dnes. Jak kdy. Někdy jdu s ním, někdy s kamarády.

Jakého klubu jsi příznivec?

Samozřejmě Sigmy.

Považuješ se za fanouška, rowdies či chuligána?

Jsem fanoušek a hlavně slušný! Táta by mě přerazil, kdybych něco vyváděl. On mě naučil chovat se na fotbale normálně.

Jaký je tvůj názor na násilí na stadionech?

Já ty darebáky, co se okolo fotbalu pohybují, nemám rád, nechápu je. Pokud se chtějí rvát, ať si jdou někam na pole a normální lidi se nechají dívat na fotbal. Já se zajímám o klub, nosím klubovou šálu, znám se i s některými hráči. Nervu se, ani to neumím. A hlavně, podívej na mou postavu, nemám ani sedmdesát kilo, dokážeš si mě představit ve rvačce (smích)? Jednoznačně rvačky a násilí odsuzuji!

Takže chodíš na fotbal kvůli samotné hře?

Jasně. Víš, po celých dnech strávených u počítače v práci i doma jsem rád, že jsem na vzduchu. A fotbal je pro mě vzrušení a adrenalin. Dokážu zápasy pěkně prožívat.

Díky za rozhovor.

Za málo.

7.3.4 Rozhovor č. 4 se dvěma fanoušky AC Sparta Praha

(rozhovor uskutečněný dne 5. 11. 2011)

Můžete se v krátkosti představit?

Já jsem Michal, mám dvacet let.

Mě říkají Riki. Je mi dvacet dva.

Jaké je tvoje vzdělání a kde v současné době pracuješ?

Michal: jsem vyučený zedník. Dělán zednickou u jedné firmy.

Riki: já jsem vyučený kuchař, ale nedělám to. Beru příležitostně fušky na stavbě, co dohodí

Michal. To na pivo stačí.

Řekni mi něco o své rodině?

Michal: Bydlím v Nuslích. Zatím u mámy, ale chci si najít podnájem. Táta s námi nežije asi pět let. Co odešel, jsem ho neviděl. A je mi ukradenej. Sourozence nemám, máma je v pohodě, dělá prodavačku. Jen se jí nelíbí moje výjezdy se Spartou, ale to je její problém.

Riki: Já jsem taky z Prahy. S rodiči nebydlím tak rok. Jsem tak různě u kamarádů, kde se dá. Bezďák (bezdomovec), ale nejsem. Většinou je kde přespat a když jsou prachy, vezmu si podnájem a tak. Otec má invalidní důchod, máma dělá u MHD v Praze. Mám ségru, má šestnáct a bydlí s mámou a tátou.

Jak dlouho navštěvuješ fotbalová utkání a kdo tě na ně přivedl?

Michal: Začali jsme chodit s Rikim a jedním kámošem. Když nám bylo čtrnáct.

Riki: Jo, kolem čtrnácti.

Jakého klubu jste příznivce?

Michal: To je snad jasný ne, jedinej Sparta!

Riki: Jedinej klub u nás, kterej za něco stojí, no ne? Jasně že Sparta.

Považujete se za fanoušky, rowdies či chuligány?

Michal: Já nad tím tak nepřemýšlím. Jsme fanda. Jezdíme se Spartou, kde se dá.

Riki: Asi tak jak řekl Michal.

Je pro vás členství ve vaší skupině důležité? Jak se ve skupině cítíte?

Michal: Je důležitý, že všichni, co jsme tady, fandíme Spartě! Hodně se známe od vidění z Letné nebo z hospody, kam chodíme. Tam domlouváme výjezdy ven a tak. S klukama je pohoda.

Riki: Přesně tak, hlavně jsme všichni Spart'ani! Většinou se všichni známe z kotle, nebo jak říkal Michal, z hospody, kde se scházíme. Většinou to pevný jádro. A jestli je to pro mě důležitý. Jasně, že je! To prostě musí být tvůj život, jinak na fotbal ani nemusíš chodit.

Jaký je tvůj názor na násilí na stadionech?

Michal: Hele, udělat pořádný rachot v kotli, o to snad jde ne? Ti týpci, co jenom sedí na zadku, co to je prosím tě za fandění. To můžu doma hledět na telku. Je super, když na tebe ti dědci hledí a jsou z nás hotový.

Riki: Jdeme se na zápas vyblbnout, hlavně ven. Násilí na stadionech mě nevadí, patří to k fotbalu všude ve světě, tak co.

Účastníš se s vaší skupinou rvaček se znepřátelenými tábory? Pokud ano, kdo je váš největší protivník?

Michal: Když jsou domluvený rvačky někde mimo, před zápasem, tak tam chodím, Riki taky. Jsem ultras ne! Dvakrát jsme měli velkou bitku i s vašima ze Sigmy. Bylo to kdesi za městem u nějakýho rybníku (přírodní koupaliště Poděbrady). Vůbec jste o tom nevěděli a než jste se to domákli a přijeli, bylo pozdě. Zrovna jsme skončili a odjížděli.

Riki: Jo tenkrát to bylo fakt super. Bylo to domluvený na férovku, padesát proti padesáti.

A kdo je váš největší protivník?

Michal: Nesnášíme ty chachary z Baníku. Musí si sem tahat ty pitomce z Katovic, sami na to nemají, sráči.

Riki: Přesně tak!

Chodíte na fotbal i kvůli hře samotné?

Michal: Určitě, fotbal mám rád.

Riki: Jasně, že jo, ale pokud je domluvená rvačka, dám přednost bitce. Za Spartu!

Michal: Přesně tak, jak je něco domluvený, jde se na to!

Díky za rozhovor.

7.3.5 Rozhovor č. 5 s fanouškem SK Hradec Králové

(rozhovor uskutečněný dne 27. 11. 2011)

Můžeš se v krátkosti představit?

Jsem Milan, mám dvacet šest let. Bydlím kousek za Hradcem.

Jaké je tvoje vzdělání a kde v současné době pracuješ?

Jsem vyučený jako obráběč kovů. Dělán u jedné hlídací agentury v Hradci.

Řekni mi něco o tvé rodině?

Bydlím s přítelkyní nedaleko Hradce. Máme dvouletého kluka. Ženatý nejsem, žijeme spolu jen tak. Možná někdy. Rodiče mám v Pardubicích. Táta je instalatér, pokud tě to zajímá a máma uklízí. Mám ještě dva bráchy.

Jak dlouho navštěvuješ fotbalová utkání a kdo tě na fotbal přivedl?

Já jsem kdysi fotbal hrával, za žáky, potom ještě chvílku za dorost. Teď hraji malou kopanou. Fotbal mě zajímal od malička. Chodili jsme na zápasy Hradce s klukama, kteří se mnou hrávali v žácích. Takže chodím tak od sedmi, osmi let.

Jakého klubu jsi příznivec?

Hradce, ne. Mimo to miluji anglickou ligu. To je podle mě nejlepší liga na světě.

I tam máš svůj oblíbený klub?

Jasný, fandím Manchesteru. Jednou se tam musím podívat. Aspoň na jeden zápas. Budu muset začít šetřit (smích).

Považuješ se za fanouška, rowdies či chuligána?

Mně to je hele úplně jedno, jak nám kdo říká. My jsme prostě „Votroci“ (přezdívka klubu) a hotovo. Ostatní to podle mě taky nijak neřeší. Jestli máš, ale na mysli fanouška jako, že jen sedím a hledím, tak to tedy ne. Vždyť bez pořádného kotle by bylo na fotbale jako na pohřbu.

Je pro tebe členství ve skupině důležité? Jak se ve skupině cítíš?

Je. Celý týden se těším na fotbálek. Přes týden nemám kvůli malému moc času zajít někam za klukama do hospody. Někdy jo, ale ne jako dřív. Ale zápasy Hradce si nenechám ujít. Staré se to nelíbí, ale já ji to říkal předem, že do fotbalu mně kecat nebude. S některýma klukama chodím na zápasy už roky, známe se. Na každý zápas se těším a na kamoše z kotle taky. Takže jak si se ptal, jak se cítím, tak dobře, jinak bych tam nechodil ne?

Jaký je tvůj názor na násilí na stadionech?

K fotbalu to patří.

Účastníš se s vaší skupinou rvaček se zneprátelenými tábory? Pokud ano, kdo je váš největší protivník a jak rvačky prožíváš?

Ty, v Hradci to není jako jinde. Jestli máš na mysli domluvený fighty s jinýma, tak to u nás moc nejede. Když přijede Sparta nebo Baník, Slavia, tak pokud to jde, vyprovokuje se něco u stadionu, když přichází. Teď to moc nejde, vás policajťů je všude před takovýma zápasama hodně. Ale pokud se to povede, dáme si do huby. Pro mě je to adrenalin. Hodím posilovat, ať mě nesundá každěj nazdárek (smích). Tři roky chodím na kick box. Takže když je rvačka, tohle se hodí.

Chodíš do posilovny a na kick box kvůli rvačkám na fotbale nebo jinde?

Možná mně to nebudeš věřit, ale já se jinde moc neperu. Občas na diskotéce, pokud do mě někdo startuje, tak vystřelím, ale jinak ne. Baví mě, když je pořádná mela. Je super, když je kolem hromada lidí a řežeš se hlava nehlava. Jednou jsem nedával bacha a měl jsem vyražený dva zuby. Většinou nosím chrániče na zuby, ale zrovna jsem zapomněl. Ale dobrý, mám umělý (smích). Na co si se ještě ptal?

Jestli chodíš do posilovny a na kick box kvůli rvačkám na fotbale?

Začal jsem, protože se mi kick box moc líbí. Škoda, že jsem nezačal dřív. A cvičit chodím dlouho, tak sedm let. Kvůli fotbalu to nebylo, ale hodí se to.

Chodíš na fotbal i kvůli hře samotné?

Určitě, fotbal je super.

Díky za rozhovor.

7.3.6 Rozhovor č. 6 se dvěma fanoušky 1. FC Slovácko

(rozhovor uskutečněn dne 21. 8. 2011)

Můžete se v krátkosti představit?

Já jsem Standa, mám dvacet jedna let. Jsem přímo z Hradiště.

Já jsem Filip, mám stejně jako Staňa dvacet jedna a jsem taky z Hradiště.

Jaké je vaše vzdělání a kde v současné době pracujete?

Standa: Dělán výšku v Brně, práva.

Filip: Taťka má firmu. Asi bys čekal vinařskou, ale ne (smích). Ale děda bydlí kousek od Hradiště a ten vinice a sklepy má. Tak někdy přijed' (smích). Taťka dělá topenářskou. Já dělám u něho. Jsem v oboru vyučený.

Řekněte mi něco o své rodině.

Standa: Rodiče bydlí v Hradišti. Já jsem přes týden v Brně, domů jezdím na víkendy. Mám ještě sestru, ta je mladší, je na gymnáziu. Táta dělá v Hradišti na úřadě, mamka dělá zdravotní sestru u jedné zubařky.

Filip: Já zatím bydlím u našich. Taťka dělá topenářskou, mamka dělá různě účetnictví, i taťkovi. Sourozence nemám.

Jak dlouho chodíte na fotbalová utkání a kdo vás na fotbal přivedl?

Standa: Já jsem chodil od malička. S tátou. Ten je tu u vás dnes taky.

Filip: Já jsem začal na fotbal chodit taky jako malý kluk. A stejně jako Standa se svým tatškou. On chodí na fotbal jenom v Hradišti, ven s námi nejezdí, má dost práce a jsem rád, že pustí mě.

Jakého klubu jste příznivci?

Standa i Filip: Hradiště.

Považujete se za fanoušky, rowdies či chuligány?

Standa: V Hradci něco jako chuligáni vůbec není. Tady všichni chodí fandit, kolikrát celé rodiny, v Hradišti je na fotbale pohoda. Nesmí přijet ale Baník nebo Sparta, taky Bohemka dělá problémy. Nikdo na ně není zvědavý. U nás nemáme žádné skupiny nějakých rváčů. Většinou jim to dojde a vyřvou se pak sami. Když jsou opilí dost, pustí se do vás, policajtů. Ale většinou jen slovně, takový ta jejich stupidní hesla a provokace. Pro mě jsou to ubožáci.

Filip: Já souhlasím se Standou. Tady vážně nikdo o rvačky nestojí, myslím, že máme nejlepší a nejslušnější fanoušky u nás.

S tím naprosto souhlasím. Čím myslíte, že to je? Proč jsou například v Hradišti slušní fanoušci a třeba s Baníkem, Spartou a jinými bývá problém?

Standa: Já nevím, možná jiný kraj, jiný mrav, jak se říká. Tady nikdy nebyly žádné tendence, že by v Hradišti vznikly nějaké skupiny rváčů. Možná je to fakt demografickou polohou. Tady u nás jsou lidi jiní.

Filip: Taky si myslím, že je to tím, že tady je prostě jiná mentalita. Tady chodí na fotbal fakt třeba celé rodiny. Všichni jsme se těšili, až se Slovácko dostane do ligy. A když se to povedlo, to bylo úžasný. U nás je to svátek. A za sebe musím říct, že jsem vážně pyšný na to, jaké fanoušky máme.

Děkuji za rozhovor.

Filip: není zač a nezapomeň někdy přijet k dědovi do sklípku (smích).

8 ZHODNOCENÍ ROZHOVORŮ

Musím konstatovat, že co se týče uskutečněných rozhovorů, podařilo se mi, získat určité spektrum jedinců, od těch radikálnějších fanoušků, až po ty běžné, nekonfliktní, které bychom na našich stadionech viděli nejradyji. Nechtěl jsem zde uvádět rozhovory pouze s osobami ztotožňujícími se s názory ultras nebo chuligánů. Z tohoto důvodu jsem se pokusil přiblížit pohled na fotbalové fandovství z různých úhlů a hledisek, od toho slušného až po problémové případy. Přiznám se, že jsem zkoušel pro rozhovory získat i ty nejradyjší fandky a získat podklady práci jejich názory na danou problematiku, které by byly jistě zajímavé. Zejména mě zajímala osoba bývalého vůdce skupiny radikálních fanoušků Sigmgy, která již téměř zanikla. Tato skupina si říkala „hovada zubr“. V současné době žije tento člověk běžným životem bez konfliktů s policií, na fotbal chodí výjimečně, a jak sám říká, již nikdy ne „do kotle“. Rozhovor jsem měl již ze „staré známosti“ přislíbený, ovšem později se mi tento člověk omluvil s tím, že za touto životní etapou udělal tlustou čáru a rozhovor se neuskutečnil. Získat totiž pro rozhovor běžného fanouška není složité, ovšem přesvědčit pro rozhovor radikálnějšího jedince už ano. I tak si myslím, že uvedené typy fanoušků mně samotnému pomohly udělat si jistou představu o rozmanité struktuře fotbalových diváků. Jak vidno, najdeme zde jedince se základním či nízkým vzděláním, ale i osoby studující nebo mající vysokoškolské vzdělání.

Jak již bylo zjištěno z různých studií, k problémovým fanouškům většinou patří osoby s nižším vzděláním i společenským statusem. Důležité je slovo „většinou“, protože i zde se vyskytují osoby, kteří dosáhly vyššího vzdělání a společenského statusu. Z uvedených rozhovorů je to pravděpodobně zřejmé. Vidíme, že fotbalový fanoušek patřící k těm problémovým, dálkově studuje vysokou školu, není z rozvrácené rodiny atd. i zde tedy jistě platí, že výjimka může potvrzovat pravidlo. Z mé osobní zkušenosti se ztotožňuji s publikovanými výzkumy. K radikálním fanouškům nejčastěji patří osoby s nižším vzděláním, nižším společenským statutem, špatnými rodinnými poměry. Jedná se zejména o ty, kteří mají problém se uplatnit v běžném životě. Takový jedinec potom hledá své uplatnění a uznání jinde, třeba v partě fotbalových chuligánů. Jak je z rozhovorů zřejmé, je v dnešní době těžké učinit nějaké konkrétní označení pro problémové fanoušky. Leckdy i oni sami tvrdí, že pro ně samotné je používaných označení mnoho - ultras, rowdies, chuligáni. Samotným jim na tom mnohdy ani nezáleží. Je ovšem patrné, že hlavně pro ty radikálnější jedince, je důležitá skupina, ke které patří. Z osobní zkušenosti vím, že tyto skupiny fanoušků mají své specifické

znaky, vyrábí si trička, která je řadí k příslušné skupině apod. Z rozhovorů je patrné, že slušný fanoušek toho neslušného odsuzuje za jeho chování. To je zřejmé. Musím uvést, že fanoušci z řad ultras apod. toto odsuzování nesou různě. Někteří z nich jsou na to dokonce pyšní. Z vlastní zkušenosti vím, že se staly případy, kdy na základě odsouzení chování členů ultras slušnými fanoušky téhož klubu skončilo toto napadením těchto fanoušků radikální skupinou po skončení fotbalového zápasu. Šlo ale spíše o výjimečný případ, kdy fanoušci jednoho klubu napadli fanoušky téhož klubu.

Na závěr hodnocení rozhovorů bych tedy konstatoval, že členění fotbalových fanoušků má mnoho odnoží, které se mohou i vzájemně překrývat. Spektrum jedinců, kteří u nás na fotbalové zápasy chodí je opravdu široké a různorodé, tím se názory na fotbalové násilí s každým jedincem liší. Tak jako v životě není vše jen černé a bílé, tak ani zde, u fotbalových diváků a jejich zařazení není vše úplně jasné. Proto nemusí platit, že radikální fanoušek je jen primitivní a hloupý a zase naopak mezi těmi slušnými jsou jen vzdělaní lidé. Člověk by nad takovou studií strávil mnoho času a myslím si, že by ho výsledek jeho bádání vždy nějakým způsobem překvapil. Jak již bylo řečeno, nic není jen černé a bílé.

ZÁVĚR

Tak jak odedávna člověk nacházel útočiště v tlupě, tak ho i v dnešní době nachází v určité skupině. Sice zde již nejde o přežití jako dříve, ale o určitou strukturu a hierarchii. Mállokterý člověk dokáže žít zcela sám. Příslušnost ke skupině či davu lidí je zřejmě naší přirozeností. Potřebujeme někam patřit. Dodává nám to pocit spolunáležitosti, jistoty, víme, že nejsme sami. V současnosti existuje mnoho útvarů, skupin, či jiného uskupení lidí. Každý z nás někam patříme a chceme patřit. Ať je to pracovní kolektiv, školní třída, dav na rockovém koncertu, nebo příslušnost ke skupině fotbalových fanoušků. Říkám si, čím to je, že každý chceme někam patřit? Čím to je, že někdo chce patřit do skupiny, která nějakým způsobem pomáhá druhým lidem, zvířatům, komukoli a jiní touží být ve skupině rváčů a násilníků. Každý jedinec je svým způsobem neopakovatelný originál a jak již bylo stručně zmíněno na začátku této práce, máme různé charakterové a jiné vlastnosti. To nás zřejmě předurčuje k příslušnosti do různých sociálních skupin. Jsou ovšem situace, kdy se lidé rozdílných povah, vzdělání i názorů mohou ocitnout v davu, který má pro oba tyto rozdílné jedince stejný smysl a cíl. Zvláštní, že? To byl jeden z důvodů, proč jsem si zvolil takové téma své bakalářské práce. Jistě, neobjevil jsem nic nového a zásadního, ale nesmírně mě to obohatilo. Prostudoval jsem řadu zajímavé literatury, která mě přiblížila danému problému. Setkal jsem se s názory uznávaných osob a mohl je porovnat se svými názory, což je úžasné. Zajímavé je, že se problematikou davu a různých uskupení lidí zabývá takové množství lidí a odborníků a jejich názory se na stejný problém ne jednou rozcházejí. To je ovšem svým způsobem pozitivní, neboť je neustále co ověřovat, nad čím přemýšlet. Ve své práci jsem se dostal od problematiky pravěké tlupy až k fotbalovým fanouškům. V čem jsme se jako jedinci za ta staletí změnili a v čem zůstáváme stejní, primitivní. Co z naší zvířecí minulosti v nás ještě dřímá a ovlivňuje nás i v současnosti? V souvislosti s lidskou společností je nepřehledné množství otázek a možností, co zkoumat, čím se zabývat. Já jsem se, svým drobným a nevelkým příspěvkem, pokusil nahlédnout do psychologie davu, pochopit ho. Tato problematika mi připadá jako nekonečný vesmír. Neustále se může měnit, neustále můžeme objevovat nové a nové věci a možná ji nikdy úplně nepochopíme.

POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

Literatura

- CANETTI, Elias. *Masa a moc*. 2. Praha: Academia, 2007. Europa, sv. 9. ISBN 978-80-200-1512-9.
- FREUD, Sigmund. *O člověku a kultuře*. Praha: Odeon, 1990. ISBN 80-207-0109-5.
- HLADÍK, Jaroslav. *Společenské vědy v kostce: pro střední školy*. 3. Praha: Fragment, 2004. V kostce. ISBN 80-7200-966-4.
- KOSEK, Jan. *Člověk je (ne)tvor společenský: kapitoly ze sociální psychologie*. 1. Praha: Argo, 2004. Aliter, sv. 18. ISBN 80-7203-591-6.
- LE BON, Gustave. *Psychologie davu*. Praha: Kra, 1994. ISBN 80-901527-8-3.
- MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef a SUCHÁNEK, Marek. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. Brno: Centrum strategických studií, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 2. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie*. 1. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Úvod do sociální psychologie*. 2. přeprac. vyd. Praha: SPN, 1967. 374 s. Učební texty vys. škol.
- NAKONEČNÝ, Milan. UNIVERZITA KARLOVA. *Úvod do sociální psychologie*. 1. Praha: SPN, 1967. Učební texty vysokých škol.
- NIKL, Jaroslav a Petr VOLEVECKÝ. POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. KATEDRA KRIMINOLOGIE. *Divácké násilí*. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. ISBN 978-807251-249-2.
- ORTEGA Y CASSET, Jose. *Vzpouora davů*. 1. Praha: Naše vojsko, 1993. ISBN 80-206-0072-8.

SLEPIČKA, Pavel, Jiří PEKÁREK a Jiří KOLIŠ. *Sportovní diváctví : rozbor negativních jevů na stadiónech: prevence proti diváckým výstřelkům*. 1. Praha: Olympia, 1990. Spartakus. ISBN 80-7033-012-0.

SMÉKAL, Lubomír. Brutalitu na stadiónech umocňuje díla davu: Odpovědnost za činy snímá z jedince skupina. *Hanácký a středomoravský den*, 1999, 10(195), 3. ISSN 1212-3625.

VANTUCH, Pavel. ČESKO. TRESTNÍ ZÁKONÍK (2009, novela 2011). *Trestní zákoník s komentářem: komentář k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů . informace z judikatury*. 1. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8.

Internetové zdroje

Gustave Le Bon: Život a dílo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-09-09]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Le_Bon

Sociální psychologie: psychologie davu. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-12-01]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Psychologie_davu

Theodor W. Adorno: psychologie davu. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-09-09]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Theodor_W._Adorno

Sociologie: Sociální skupina. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-05-15].

Sugesce. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sugesce>

Elias Canetti. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2011-09-09]. http://cs.wikipedia.org/wiki/Elias_Canetti

Lexikon psychologie: Sugescie a hypnóza. In: *Psychologies* [online]. [cit. 2012-01-05].

Legislativa

Česko. *Úplné znění zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky; Úplné znění zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích*. Vyd. 5. Praha: Armex, 2011. 83 s. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-05-2.

Česko. *Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Vyd. 1. Praha: Armex, 2010. 172 s. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-86795-81-2.

Legislativa získaná ze systému ASPI (automatizovaný systém právních informací)

Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., *kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky*.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů a novel.

Zákon č. 273/2008 Sb., *o Policii České republiky*, ve znění pozdějších předpisů a novel.

Zákon č. 40//2008 Sb., *trestní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů a novel.

Zákon č. 500/2004 Sb., *správní řád*, ve znění pozdějších předpisů a novel.

Zákon č. 200/1990 Sb., *o přestupcích*, ve znění pozdějších předpisů a novel.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	David Hořák
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Petr Zima, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	K některým problémům psychologie davu
Název v angličtině:	Some of the issues crowd psychology
Anotace práce:	V teoretické části se práce zabývá davem v jeho nejširším pojetí, jeho vznikem a strukturou. Poté se zaměřuje na konkrétní specifický dav, a to fotbalových fanoušků. V praktické části jsou uvedeny rozhovory s fanoušky některých prvoligových klubů.
Klíčová slova:	dav, divácké násilí, fotbalové násilí, divák, fanoušek, chuligán
Anotace v angličtině:	In the theoretical part of this theses we are dealing with the crowd in general, its origin and structure. Later we will focus on a specific crowd that is one of football fans. In the practical part there will be interviews with fans of some first league football clubs.
Klíčová slova v angličtině:	crowd, crowd violence, football violence, spectator, fan, hooligan
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	55 stran
Jazyk práce:	český jazyk